

Archeologienota : Aarschotsesteenweg 6,
Lier (prov. Antwerpen)

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, maart 2021

Titel

Archeologienota:
Aarschotsesteenweg 6,
Lier (prov. Antwerpen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Alpha Studieburo bvba

Projectcode

2021B390

Plaats en datum

Borgerhout, maart 2021

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 105

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens	4
2. Inleiding	7
2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden	7
2.2. Archeologische voorkennis	8
2.3. Methodiek van het onderzoek	8
3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment	10
3.1. Geo(morfo)logie en bodem	10
3.2. Topografie en toponymie	14
3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis	18
3.3.1. Korte historiek van Lier (geschreven bronnen)	18
3.3.2. Cartografische bronnen/luchtfoto's	24
3.3.3. Archeologisch Lier en centrale archeologische inventaris	31
3.3.4. Archeologienota's	36
3.3.5. Overige wetenschappelijke inventarissen	38
3.4. Huidig gebruik projectgebied	39
3.5. Impact geplande werken	41
4. Synthese, onderzoeksvragen en samenvatting	44
4.1. Synthese gespecialiseerd publiek en antwoord onderzoeksvragen	44
4.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek	47
5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied	47
6. Bibliografie	49
6.1. Online bronnen	49
6.2. Literatuur	51
7. Lijst figuren en bijlagen	52
7.1. Lijst figuren	52
7.2. Lijst Bijlagen	53

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

21-LIE/AAR-2021B390

Ligging

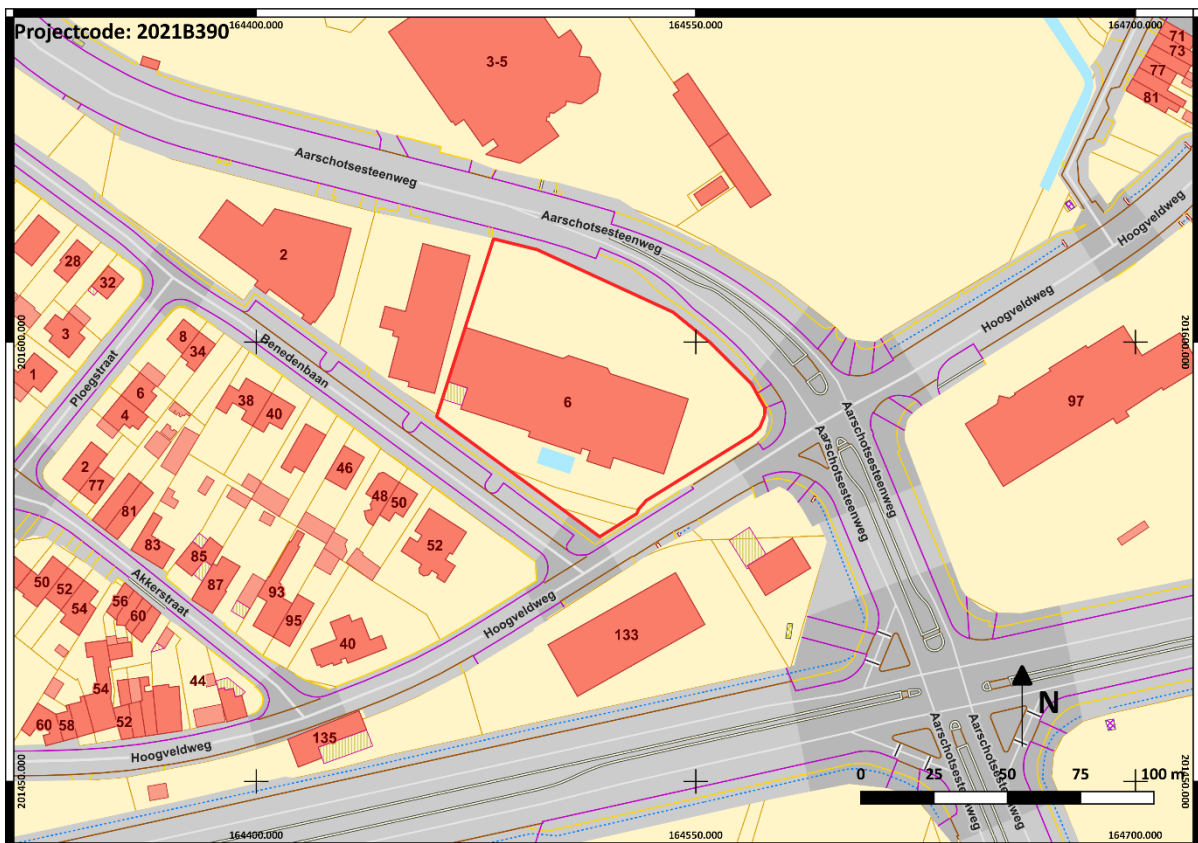
Antwerpen, Lier,
 Aarschotsesteenweg 6

Kadastrale gegevens

Lier: 3de Afdeling: Sectie D
 Perceelnummers: 7D, 71D

Bounding Box

X164461,5	Y201574,6
X164517,7	Y201533,4
X164573,9	Y201576,2
X164542,1	Y201610,4
X164481,2	Y201635,0

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied in rood (1/1000)

Projectcode

2021B390

Opdrachtgever

Alpha Studieburo bvba

Contactpersoon opdrachtgever

Gerda Peiffer
Alpha Studiebureau

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research
& Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126
Guldensporenstraat 143
2140 Borgerhout

Geplande ingreep

Slopen bestaande bebouwing en verharding, bouwen
restaurant en fitnesscentrum, aanleggen
nutsvoorzieningen, wegenis en parking en groenaanleg

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het
Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De melding
werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede
Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale
percelen waarop de aanvraag betrekking heeft,
bedraagt 3000m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.1
van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en is
gelegen buiten een zone waarop lagere
oppervlaktecriteria van toepassing zijn. De totale
oppervlakte van de geplande bodemingreep is groter
dan 1000m².

Randvoorwaarden

Het projectgebied is slechts gedeeltelijk toegankelijk
door de aanwezigheid van verharding en bebouwing.
Het projectgebied is op het gewestplan geheel binnen
recreatiezone gelegen.

Doelstelling

Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief, en hoe hiermee dient omgegaan te worden.

Vraagstelling

- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?
- Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

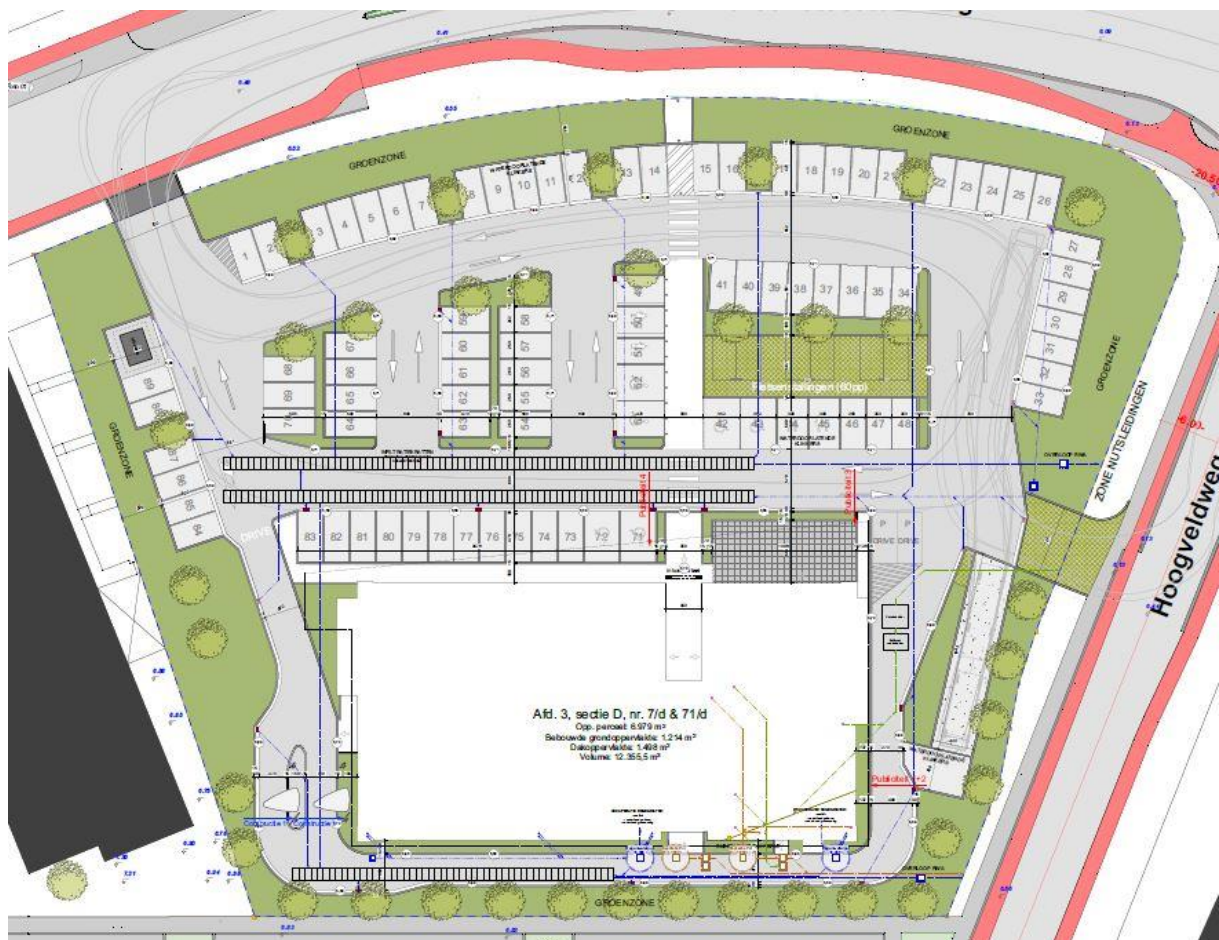
Thesaurus

Bureauonderzoek

2. Inleiding

Doel van dit bureauonderzoek is het verkrijgen van een bekrachtigde archeologienota naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag met het oog op het bouwen van een restaurant en fitnesscentrum na de sloop van de bestaande bebouwing te Lier, Aarschotsesteenweg 6. In deze archeologienota wordt via een bureauonderzoek nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Het projectgebied wordt in eerste instantie binnen een grotere context geplaatst. Vervolgens wordt nagegaan wat de recente gebruiksgeschiedenis van het projectgebied is en wat hiervan de mogelijke impact was op perceelsniveau. Tevens wordt de mogelijke impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologische potentieel besproken. Op basis van alle voorhanden zijnde gegevens wordt vervolgens een programma van maatregelen voorgesteld.

2.1. Beschrijving van de geplande werkzaamheden

Figuur 2: Inplanting nieuw ontwerp met aanduiding rioleringen

Op de projectlocatie zal een nieuw fitnesscentrum met aangrenzend restaurant worden gerealiseerd met omliggende wegenis en verhardingen. Voorafgaandelijk aan de nieuwbouw wordt de bestaande verharding en bebouwing gesloopt. Het nieuw op te richten gebouw wordt ingeplant in het zuidelijke

deel van het terrein, parallel aan de Benedenbaan. De positie valt voor een groot deel samen met het te slopen gebouw. Enkel de zone ten zuiden van het te slopen gebouw wordt door de nieuwbouw ingenomen. De zone ten noorden van het nieuwe gebouw wordt volledig als verharde parking met de nodige groenvoorzieningen ingericht. Rondom het nieuwe gebouw wordt een verharde wegenis voorzien om een drive-thru te realiseren. Aan de zuidoostelijke hoek van het nieuwe gebouw worden vier nutspuiten voorzien. Het nieuwe gebouw wordt gefundeerd op betonnen funderingssockels en een volle betonplaat.

Figuur 3: Bestaande inplanting

2.2. Archeologische voorkennis

Er werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen het projectgebied.

2.3. Methodiek van het onderzoek

Om een antwoord te kunnen formuleren op de hoger geformuleerde vraagstellingen werden verschillende acties ondernomen. In de eerste plaats werden hoofdzakelijk bronnen geraadpleegd die online beschikbaar werden gesteld door de Vlaamse Overheid. Na het raadplegen van de basisbronnen die beschikbaar zijn voor het betreffende projectgebied, werd nagegaan of het nodig was om bijkomende bronnen te raadplegen of dat de geraadpleegde bronnen volstonden om een antwoord

op de desbetreffende vraag te formuleren. Tevens werd geëvalueerd of het raadplegen van eventueel bijkomende bronnen extra gegevens kon opbrengen om een antwoord te kunnen formuleren op de gestelde onderzoeksvragen. Aangezien het projectgebied gelegen is in een zone die gekenmerkt is door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden werd extra aandacht besteed aan de relatie van het projectgebied met het landschap en de ruimere omgeving.

Om een zicht te krijgen op de landschapshistoriek van het projectgebied werden de online databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be) geraadpleegd. De volgende kaarten werden geraadpleegd: bodemkaart, bodemgebruikskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het projectgebied. Tevens werd het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (raster 1 meter) geraadpleegd.

Om na te gaan welke potentiële archeologische sites zich in het projectgebied en de ruimere omgeving bevinden, werd de Centrale Archeologische Inventaris geraadpleegd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de inventaris niet volledig is en geen garantie biedt op de aan- of afwezigheid van een eventuele archeologische site. De ingevoerde locaties werden enerzijds op basis van cartografische, literaire en toponymische bronnen geselecteerd en anderzijds op basis van waarnemingen op het terrein (vondstmeldingen, veldprospecties, prospecties met ingreep in de bodem, archeologisch onderzoek). Verder werd nagekeken of er in de recente jaren onderzoeken in de omgeving werden uitgevoerd die niet werden opgenomen in de CAI vanwege de verwaarloosbare resultaten en werd nagekeken of er recent archeologienota's werden opgesteld in de omgeving van het projectgebied. Enkel de voor dit onderzoek relevante resultaten en onderzoeken worden opgenomen in deze bureaustudie.

Om een inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van cultuurhistorische elementen en een verder inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van een archeologisch bodemarchief werden verschillende beschikbare historische en cartografische bronnen online geraadpleegd. Voor de oudere periodes werd beroep gedaan op gegevens beschikbaar op www.inventaris.onroerendergoed.be. De hier beschikbare gegevens kwamen tot stand na een uitgebreide literaire studie. De opgegeven bronnen werden niet extra gecontroleerd, noch werden er bijkomende bronnen geraadpleegd. Op basis van de beschikbare gegevens werd beslist dat deze volstonden om een algemeen beeld te verkrijgen omtrent de historische ontwikkeling van Lier (waarin het projectgebied zich bevindt). Voor de cartografische bronnen werden in de eerste plaats de georeferende plannen geraadpleegd op het online Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroerendergoed.be). Het betreft de kaart van Villaret en Ferraris, de Atlas der Buurtwegen en de kaarten van Vandermaelen en Popp. Tevens werden enkele 20ste en 21ste eeuwse luchtfoto's geraadpleegd op dezelfde website. Deze werden voornamelijk

geraadpleegd om een zicht te krijgen op de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving in recente tijden. Tevens werden via www.cartesius.be enkele kaarten en luchtfoto's geraadpleegd.

Om een inzicht te verkrijgen omtrent de impact van de geplande werken op het eventuele bodemarchief werden alle beschikbare gegevens via de bouwheer opgevraagd en ter beschikking gesteld.

Aan de hand van de online beschikbare bronnen en de door de bouwheer geleverde plannen, kon voldoende informatie gegenereerd worden omtrent het archeologische potentieel van het projectgebied. Daarom werd besloten geen bijkomende literaire bronnen te raadplegen. Dit zou allicht nog wat meer informatie aan het licht brengen, maar valt buiten de doelstelling van deze bureaustudie. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon geconcludeerd worden dat het terrein een lage kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering ten gevolge van de ongunstige landschappelijke ligging in combinatie met aanwezige verstoringen veroorzaakt in de 20ste en 21ste eeuw. Daarom werd besloten geen verdere archeologische onderzoeken aan te bevelen.

3. Archeologisch bureauonderzoek/assessment

3.1. Geo(morfo)logie en bodem

Het projectgebied situeert zich ten zuiden van de historische stadskern van Lier. Lier is gelegen in het zuiden van de provincie Antwerpen, op ongeveer gelijke afstand tussen Antwerpen en Mechelen, aan de samenvloeiing van de Grote en de Kleine Nete. Geografisch behoort Lier tot het zuidwestelijke deel van de Kempen in Laag-België.¹

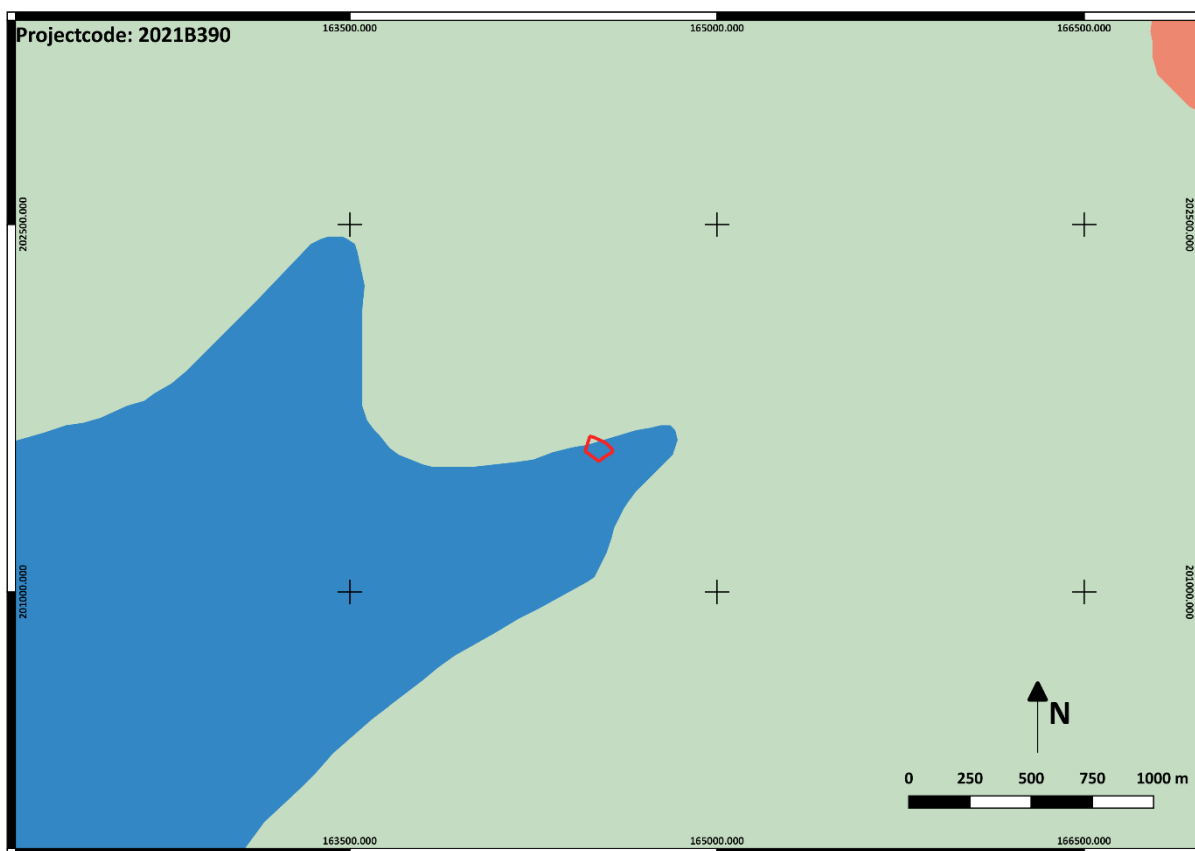
De historische stadskern van Lier wordt doorkruist door de Kleine Nete, is ten zuidoosten begrensd door de Grote Nete en ten noordwesten door de Afleidingsvaart van de Nete. Rondom deze kern ligt een sterk bebouwde zone die begrensd wordt door de Ring en het Netekanaal. Het projectgebied ligt in deze bebouwde zone aan het kruispunt tussen de Benedenbaan en de Hoogveldweg. De Grote Nete bevindt zich 180 meter ten noorden van het projectgebied. De ring situeert zich 60 meter ten zuiden van het terrein. Verder zuidwaarts treffen we het Netekanaal op ongeveer 425 meter. Het terrein situeert zich aan de rand van de alluviale vlakte van de Grote Nete.

Geomorfologisch behoort het gebied tot de Centrale Boomse cuesta. Dit is een topografisch hoog ten zuiden van Antwerpen. De steile zuidelijke tot zuidoostelijke en westelijke flanken zijn respectievelijk begrensd door de Rupel en de Schelde. De zwakhellende flank van de cuesta is noord tot noordoostelijk

¹ GOOLAERTS S. & K. BEERTEN, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 16 Lier*, 2006.

gericht. De morfologie van de cuesta is sterk bepaald door het tertiair substraat, meer bepaald de Boomse Klei die zwak helt in noord – noordoostelijke richting.²

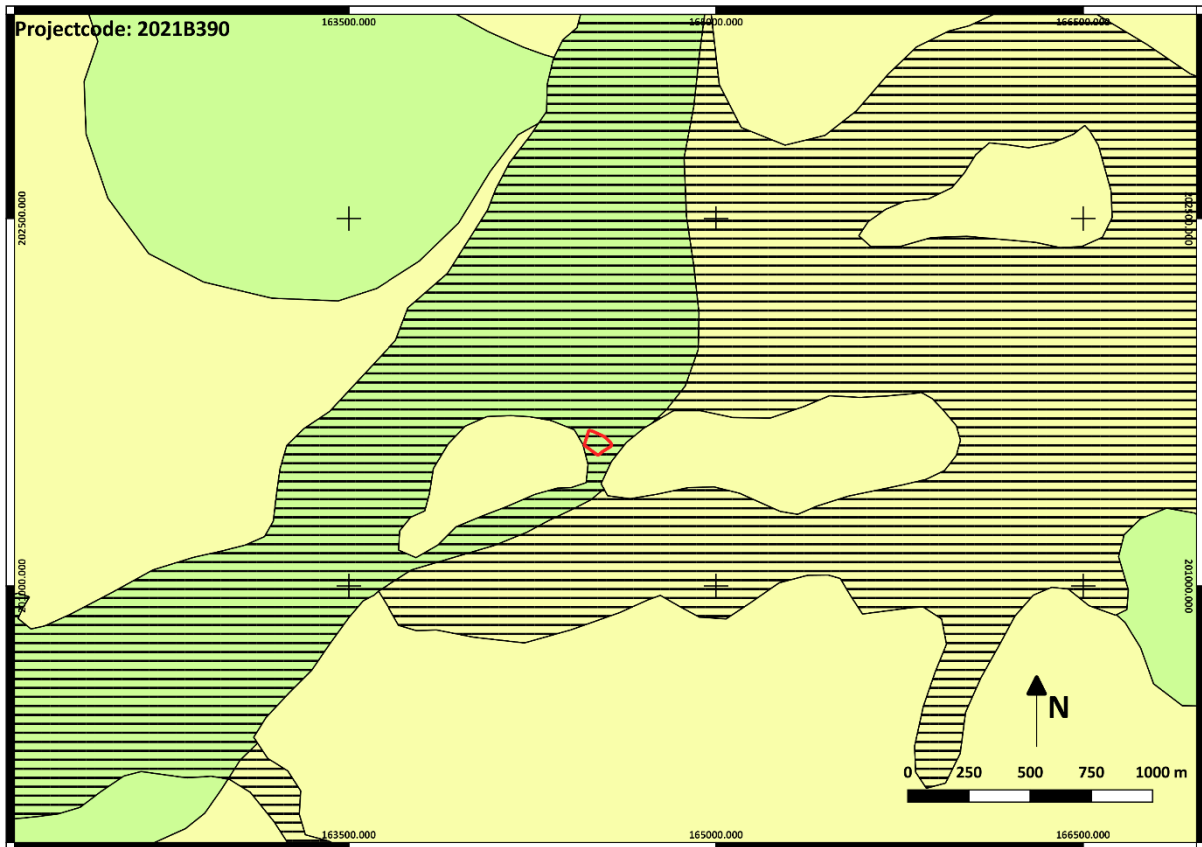
De tertiair geologische kaart wijst uit dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied voor het grootste deel uit de Formatie van Boom en meer bepaald het lid van Putte bestaat en is samengesteld uit zwartgrijze organisch rijke silthoudende klei. Enkel in het uiterste noorden van het projectgebied zou de Formatie van Berchem en meer bepaald het lid van Antwerpen voorkomen. Dit is samengesteld uit sterk klei- en glauconiethoudend zwartgroen fijn zand met schelpen, soms grof zand en beenderresten.³

Figuur 4: Projectgebied op tertiair geologische kaart (1/12000)

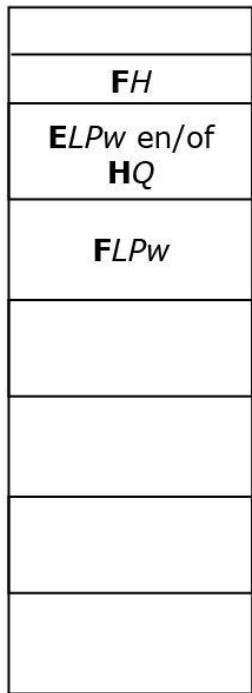
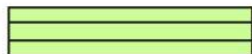
² ADAMS R. & S. VERMEIRE, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, 2002.

³ <https://www.dov.vlaanderen.be/zoeken-acdov/DovAppZoeken/>

Figuur 5: Projectgebied op quartair geologische kaart (1/12000)

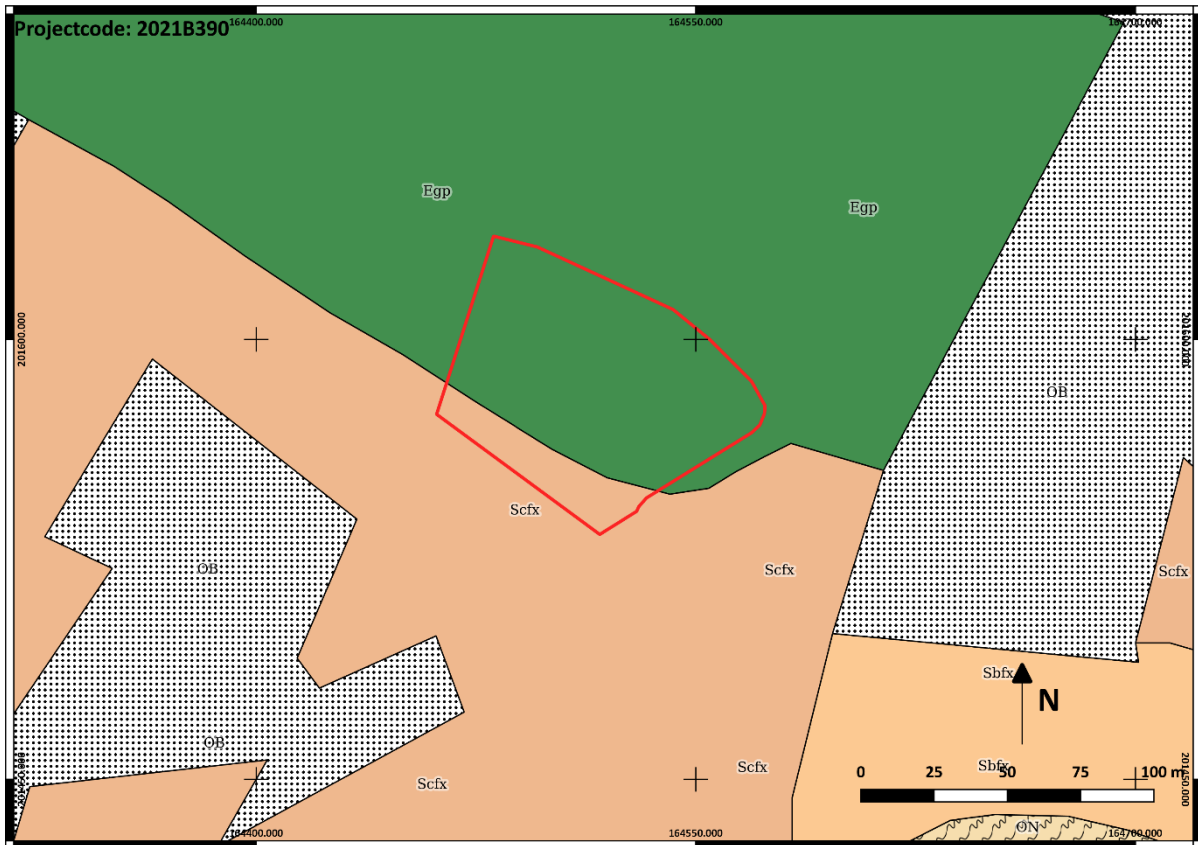
3a

- * De karteereenheid is mogelijk afwezig.
- ◇ De karteereenheid ontbreekt mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers.
- FH** Fluviaatiele afzettingen (organochemisch en primarien inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
- ELPw** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
- HQ** Hellingsafzettingen van het Quartair.
- FLPw** Fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 6: Legende Quartairgeologische profieltype 3a

Volgens de Quartairgeologische profieltypekaart behoort het projectgebied tot type 3a en bevinden er zich Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop eolische afzettingen van het Weichseliaan en/of hellingsafzettingen van het Quartair met hieronder fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Echter dient gezegd dat de lagen **ELPw**, **HQ** en **FLPw** mogelijk ontbreken in de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers.

Figuur 7: Projectgebied op de bodemkaart van Vlaanderen (1/1000)

Op de bodemkaart van Vlaanderen worden voor het projectgebied twee bodemtypes weergegeven. Het uiterste zuiden van het projectgebied staat geïnventariseerd als bodems van het type Scfx. De rest van het terrein staat aangeduid als bodemtype Egp.

Het eerste type bestaat uit een matig droge lemige zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont. De twee series Scf en Scg zijn matig droge Podzolen. Het complex ScF bestaat eveneens grotendeels uit Podzolprofielen met enkele Prepodzol ontsluitingen. Zoals alle matig droge zandgronden zijn ze gevoelig aan droogte in de zomer. De landbouwkundige waarde gaat goed samen met de ontwikkeling van de humeuze bovengrond. De bodems zijn matig geschikt voor de minder eisende teelten van de Zandstreek en weinig geschikt voor weide. Thans wordt er ook veel maïs op verbouwd. Ze hebben een hoge meststofbehoefte.

De rest van het terrein bestaat uit een uiterst natte kleibodem zonder profiel. Onder de donkergrijs humeuze bovengrond komt vanaf 30 cm diepte een gereduceerd blauwgrijs slik voor dat veel half

verteerde plantenresten bevat. De bodems staan voor het grootste gedeelte van het jaar onder water. Sommige bodems zijn uitgeveend. De moerassige vegetatie bestaat onder andere uit rietmassieven met verspreide elzenhoutbosjes.⁴

3.2. Topografie en toponymie

Het projectgebied is gelegen ten noorden van het kruispunt tussen de Benedenbaan en de Hoogveldweg en ten westen van het kruispunt tussen deze laatste en de Aarschotsesteenweg. Het trapeziumvormige terrein is als het ware tussen de drie straten geprangd. De Sint-Gummaruskerk situeert zich 600 meter ten noorden van het projectgebied. van Rumbeke situeert zich plusminus 1600 meter ten noordoosten van het projectgebied. De Grote Nete bevindt zich 180 meter ten noorden van het projectgebied. De ring situeert zich 60 meter ten zuiden van het terrein. Verder zuidwaarts treffen we het Netekanaal op ongeveer 425 meter. Op het terrein situeert zich heden een fitnesscentrum met bijbehorende verharde parking. Ten zuiden van het gebouw situeert zich een klein zwembad.

De Hoogveldweg is gelegen tussen de Waversesesteenweg en de Paul Krugerstraat. Eertijds bevond zich hier de zogenaamde "Gasthuismolen" uit de 14de eeuw, verkocht in 1922. Bebouwing nagenoeg beperkt tot de omgeving van de Stoombloemmolen Hellemans, gebouwd circa 1910, heden buiten gebruik.

Gegroepeerde, in spiegelbeeldschema opgestelde, eengezinswoningen, uit het eerste kwart van de 20ste eeuw (nummers 2-14). Enkelhuizen met lijstgevels van twee traveeën en twee, en lagere derde bouwlaag onder zadeldaken (kunstleien of mechanische pannen). Typisch gebruik van gekleurde baksteen (muurbanden, fries en vensterbogen). Getoogde muuropeningen. Houten kroonlijst, al dan niet op klossen. Nummers 4-8: aangepaste begane gronden.

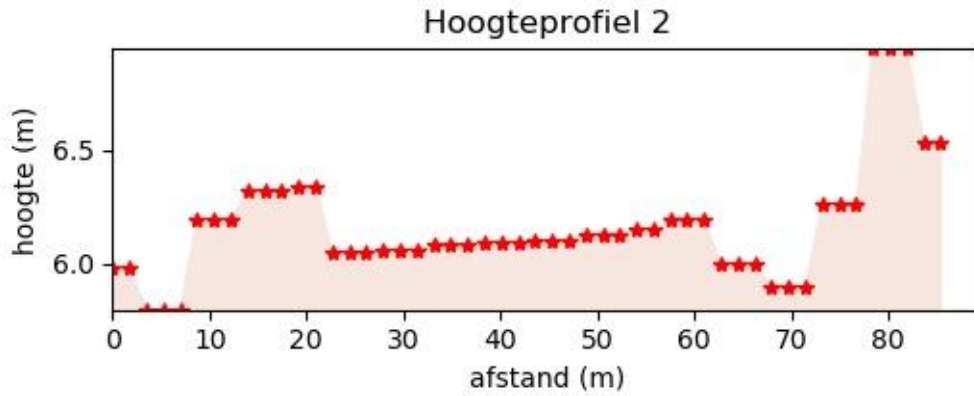
Nummer 18: meer uitgewerkt door gebruik van onder meer neorenaissance-elementen (onder meer wortelmotief), gekoppelde vensters, geometrische tegelversiering op de borstweringen en boogfries. Heden leegstaand.⁵

De hoogte ter hoogte van het projectgebied situeert zich rond de zes-meter-hoogtelijn. Binnen het terrein komen hoogtes voor tussen 5,73 meter + TAW en 6,94 meter + TAW. Opvallend is dat zowel de laagste waardes als de hoogste waardes in het zuidoostelijke deel van het terrein voorkomen. Dit is duidelijk zichtbaar op het hoogteprofiel door het terrein van noord naar zuid. Tevens valt op dat het terrein centraal in het algemeen wat lager gelegen is dan de randen van het projectgebied.

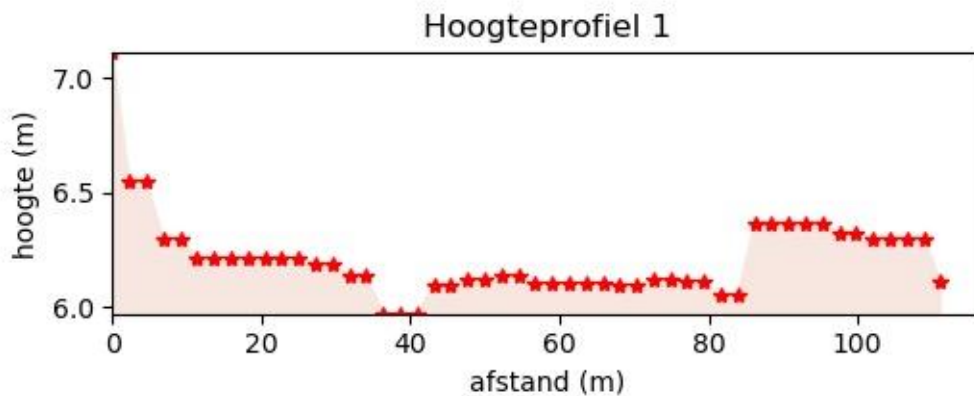
⁴ VAN RANST E. & C. SYS, 2000.

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg* [online] <https://id.erfgoed.net/themas/2587> (Geraadpleegd op 04-03-2021).

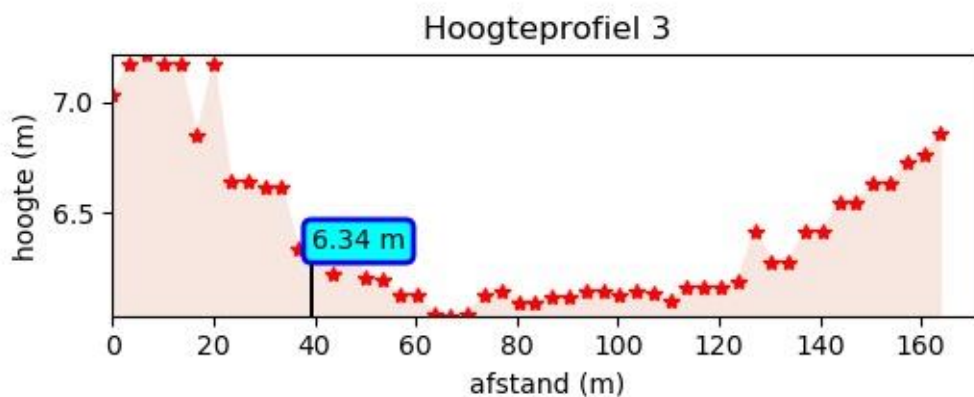
Wanneer we een profiellijn nemen doorheen het terrein van noordwest naar zuidoost en we verlengen de lijn naar de omliggende percelen valt duidelijk op dat het projectgebied een stuk lager ligt dan de aangrenzende percelen. Dit kan een aanwijzing zijn dat het terrein ooit werd afgegraven en genivelleerd.

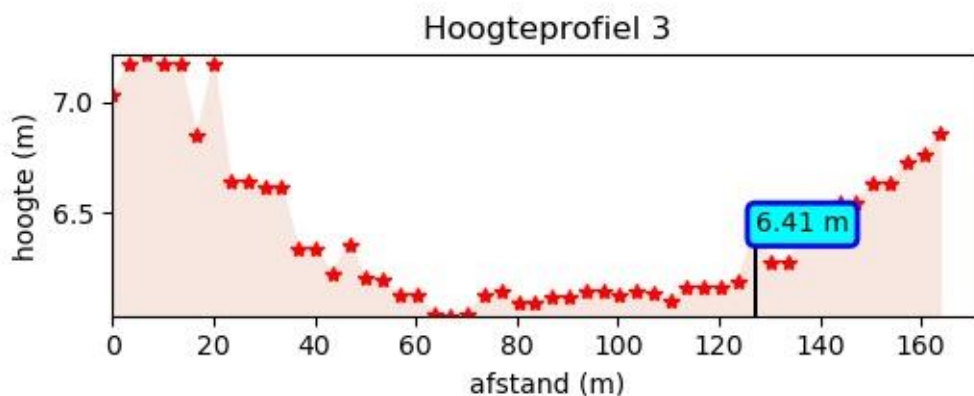
Figuur 8: Doorsnede door het terrein van noord naar zuid

Figuur 9: Doorsnede door het terrein van west naar oost

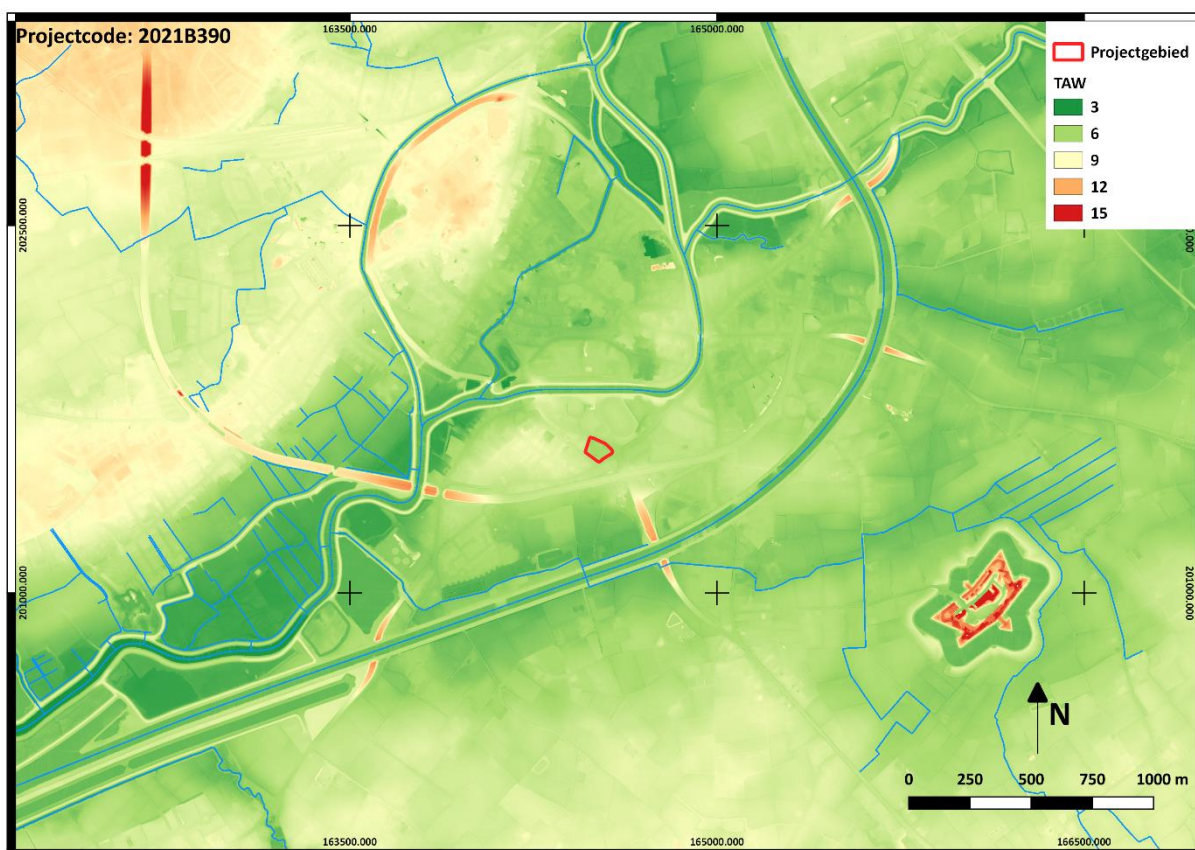

Figuur 10: Doorsnede doorheen het terrein en de aangrenzende percelen van NW naar ZO met aanduiding van de grens van het terrein

Figuur 11: Doorsnede doorheen het terrein en de aangrenzende percelen van NW naar ZO met aanduiding van de grens van het terrein

Op het DHM zien we duidelijk de vallei van de Grote en Kleine Nete die als een groen lint door het landschap snijden. De zandige opduiking op de noordelijke oever ter hoogte van het historische centrum is duidelijk te zien op de kaart. De zone rondom het projectgebied wordt gekenmerkt door lichte verhogingen op de zuidelijke oever van de Nete.

Figuur 12: Projectgebied op het DHM (1/12000)

Op een detail van het DHM genomen ter hoogte van het projectgebied zien we duidelijk dat het terrein een groenere kleur heeft ten opzichte van de aangrenzende percelen en dus lager gelegen is. Dit

bevestigt de doorsnede door het terrein zoals hierboven besproken. Het lijkt erop dat het terrein in het verleden werd afgegraven en genivelleerd.

Figuur 13: Microreliëf ter hoogte van het projectgebied (1/1000)

Figuur 14: Projectgebied op de bodemerosegevoeligheidskaart (1/1000)

De bodemerosiegevoeligheidskaart geeft geen specifieke informatie omtrent het projectgebied. De percelen ten zuiden tonen aan dat de erosie te verwaarlozen is en tonen een groene en lichtgroene kleur.

3.3. Historische, cartografische en archeologische kennis

3.3.1. Korte historiek van Lier (geschreven bronnen)

Lier kent een vrij onduidelijke wordingsgeschiedenis. Muntvondsten (onder meer in de Paul Krugerstraat) wijzen op menselijke aanwezigheid in de Romeinse en Gallo-Romeinse periode. Eerste vermelding van Lier in 870 als "Ledi" (waterweg), duidelijk verwijzend naar de gunstige geografische ligging aan de twee Netten.

Volgens sommige literatuurbronnen moet de oudste kern, die mogelijk opklimt tot de Frankische periode, gezocht worden rond de Vismarkt (hogere Nete-oever), met als natuurlijke begrenzing de Kleine Nete en de Vredebergvliet. Andere historici koppelen het ontstaan aan de Sint-Gummaruslegende. Gummarus, een veldheer en grootgrondbezitter uit de eerste helft van de 8ste eeuw zou een bidplaats gesticht hebben op de plaats zogenaamd "Nivesdonck", ter plaatse van de huidige Sint-Pieterskapel. Na zijn dood werd hij er begraven en ontwikkelde zich een bedevaartplaats die uitgroeide tot woonkern.

Ongeacht de verschillende theorieën droeg de Gummarusverering flink bij tot de groei en de bloei van de stad in de 11de-12de eeuw en gaf aanleiding tot de uitbouw van een bevolkingskern op de linkeroever met een eigen parochiekerk toegewijd aan Sint-Jan-Baptist.

Titel van "oppidum" toegekend in 1194; door hertog Hendrik I van Brabant tot stad verheven in 1212. Het Lierse grondgebied werd vastgesteld in 1213 en bestond uit de eigenlijke stad, de kuip (ringvormige zone rond de stad) en de Bijvang, een vrij uitgestrekt gebied, bestaande uit de dorpen Kessel, Nijlen, Emblem en Bevel (zelfstandige dorpen vanaf 1795) en de gehuchten Hagenbroek, Lachenen en de Mijl.

In 1244 werd gestart met het graven van een omwalling rond de eigenlijke stad met de Grote Markt als centrum: van aan de Sint-Jansbrug, langs de Volmolenstraat, de Gasthuisvest achter de Kluiestraat, via de De Heydersstraat, de Predikherenlaan tot de Abtsherbergestraat en zo door de Fabrieksbeemden naar de Waterpoortstraat, de Kartuizer- en Kapucijnenvest. Verbinding van laatstgenoemde met de Sint-Jansbrug dateert pas van 1317.

Het begijnhof werd opgericht buiten de wallen en de eerste liefdadigheidsinstellingen ontstonden: het Onze-Lieve-Vrouwe-gasthuis (circa 1130, nabij Pettendonk, vanaf 1236 in de Berlaarsestraat), de Heilige Geesttafel (1261, Heilige Geeststraat) en het Sint-Antoniusgodshuis (ontstaan in 1292,

uitgebreid in 1380 in de Berlaarsestraat). De abdij van Nazareth werd gesticht in 1235 (omgeving Anderstad).

Vanaf de 13de eeuw en vooral in de loop van de 14de eeuw vond een sterke economische expansie plaats ten gevolge van de bloei van de lakennijverheid. Privilegie tot het houden van een eigen lakenmarkt toegekend in 1368. Het recht tot het houden van een eigen veemarkt (verworven in 1309) betekende eveneens een belangrijke bron van inkomsten. Enorme weerslag op de interne bloei van de stad: oprichting van een lakenhal (1367) en belfort (1369); bouw van de Sint-Gummarustoren (1378) en de Sint-Jacobskapel met godshuis (1383). Bouw van de zogenaamde "binnenpoorten", versterkte poorten op de kruispunten van de waterlopen en wegen van de toenmalige omwalling (onder meer Eikelpoort in 1375).

Oprichting van stadstorens als versterking van de omwalling (onder meer Corneliustoren op het Zimmerplein). Bevolkingstoename ingevolge de materiële welstand: in 1383 aankoop door de stad van het zogenaamde "*Strypensveld*" nabij de huidige Kluizekerk en dus buiten de toenmalige stadsomwalling; aanleg van een nieuwe wijk op deze plaats. In 1389: vaststelling van de nieuwe stadsomtrek en aanleg definitieve stadsomwalling (huidige stadswandeling), waardoor het begijnhof binnen de omwalling kwam te liggen.

Zogenaamd "buitenpoorten" (behorend tot de buitenste omwalling) opgericht in 1389-1415. Voornaamste straten gekasseid (Grote Markt in 1383), kaden gemetst en bruggen versteend (onder meer Sint-Jansbrug in 1420 en Hoogbrug in 1435). Verbeteringswerken aan de beide Netten omwille van de bevaarbaarheid en het overstromingsgevaar: rechten van de loop en bouw van sluizen (onder meer Groot Spui, 1508-1516). Bouw Vleeshuis (Grote Markt) in 1418.

Na de stadsbranden van onder meer 1485, 1518 en 1527 werden premies uitgelooft voor het bekleden van de huizen met schalies of tichelen; strodaken verdwenen geleidelijk. Om natuurlijke energiebronnen als wind en water te benutten voor onder meer het malen van graan en het vollen van textiel werden meerdere molens opgericht: de oudste vermelding betreffende molens te Lier gaat over de molen van Lisp, sedert 1260 in handen van de abdij van Nazareth.

Door de religieuze bloei, vestiging van nieuwe kloosterorden: zwartzusters (1407, Kloosterstraat?), cellebroeders (1460, Bril) en Sionsklooster (1469, Koepoortstraat); bouw van refugiehuizen en ontstaan van nieuwe liefdadigheidsinstellingen (onder meer Sint-Barbaragodshuis in de Begijnhofstraat, 1473).

In de 15de eeuw was Lier uitgegroeid tot een omwalde stad met een typisch radio-concentrisch stratenpatroon en de Grote Markt als knooppunt van de voornaamste wegen, die via de versterkte poorten de stadskern straalsgewijs verbonden met het platteland en steden als Antwerpen, Mechelen, Aarschot.

Het verval van de lakennijverheid vanaf 1475 (tijdelijke wederopbloei circa 1490) en de rampzalige jaren in verband met de godsdiensttroebelen (tweede helft 16de eeuw) veroorzaakten een status quo in de stadsontwikkeling.

Herstel van kerkelijke macht onder Albrecht en Isabella (1598-1621). Onder hun bescherming verschenen nieuwe kloosterorden in de stad: de predikheren in de Lisperstraat (1611), de jezuïeten in de Berlaarsestraat (1615), de kapucijnen op de Kapucijnenvest (1620), de zusters van Vredeberg in de Vredebergstraat (1610) en de Engelse theresianen in de Blokstraat (1648). Andere kloosters werden vergroot (zwartzusters) of vernieuwd (Nazareth). Kerken werden hersteld (Kluizekerk) of verrijkt met meesterwerken (Sint-Gummarus). Bouw van de Begijnhofkerk (1663-1681). Als nieuwe liefdadigheidsinstelling dient het Sint-Joachim en Annagodshuis te worden vermeld (Kluizestraat, 1598).

Economische heropleving in de 17de eeuw door de nieuwe expansie van de veemarkt en de ontwikkeling van de brouwnijverheid, voornamelijk in de tweede helft van de 17de eeuw, met een eigen Liers bier zogenaamd "Caves". Ruim 25 brouwerijen waren verspreid over de stad. Oprichting Brouwershuis in 1717 (Grote Markt).

Nieuwe periode van rust en relatieve bloei onder het Oostenrijkse bewind (1713-1792). Tengevolge hiervan werden andermaal belangrijke openbare werken uitgevoerd: oprichting van openbare pompen; vernieuwing bruggen (onder meer Kluizebrug en Sint-Jansbrug). Verbeteringswerken aan land- en waterwegen (kasseien van de Antwerpsesteenweg in 1713). Hoogtepunt vormde evenwel de bouw van een grotendeels nieuw stadhuis in 1740-1745 naar ontwerp van architect J.P. Van Bourscheit. Omwille van bouwvalligheid werden enkele binnenpoorten gesloopt (Lisperpoort in 1777 en Mechelsepoort in 1783). In het kader van de ontmantelingspolitiek van Jozef II (edict van 1782) werden de bolwerken tussen Antwerpse- en Lisperpoort afgebroken. Door het edict op de kerkhoven (1784) verdween de begraafplaats binnen de stad (Kardinaal Mercierplein); een nieuwe begraafplaats buiten de muren werd in gebruik genomen in 1787.

Lier kreeg bovendien een vroeg-industrieel karakter door het ontstaan van grote textielmanufacturen waarvan de fabriek van De Heyder (1757) de belangrijkste was. De katoenfabriek van P.J. De Heyder vond aanvankelijk een onderkomen in het "Hof van Santhoven" (Vismarkt) en bezat te Lier drie grote afdelingen: een spinnerij, een katoendrukkerij en een linnenweverij. Grote leegstaande panden werden hiervoor ingepalmd. Zo werd in 1807 het voormalige Sionsklooster voor uitbreiding aangekocht; vermoedelijk vormde dit de aanzet tot het ontstaan van een latere arbeiderswijk op die plaats. De blekerij bevond zich in de Sionsbeemden, tussen de Kleine Nete, de huidige Predikherenlaan en de stadsvest. Circa 1815 was het bedrijf uitgegroeid tot de grootste industriële onderneming van de provincie Antwerpen.

Na de woelige annexatie van de Zuidelijke Nederlanden door de Fransen (1792, 1794), werd het land ingedeeld in departementen: Lier behoorde tot het departement der beide Neten, met Antwerpen als hoofdplaats. Talrijke kerken werden gesloten of verkocht als nationaal goed. Kloosterorden werden opgeheven. Hun goederen werden geconfisqueerd tot delging van de zware oorlogslasten; nadien meestal verkocht als nationaal goed, soms gevolgd door afbraak. Zo verdwenen onder meer het kartuizer- en kapucijnenklooster definitief uit het stadsbeeld. Andere gebouwen kregen een nieuwe bestemming zoals het hoger vermelde Sionsklooster. Godshuizen werden overgenomen door het Bestuur der Gast- en Godshuizen, waaruit later de C.O.O. - O.C.M.W. groeiden.

Begin 19de eeuw was er nog steeds een sterk contrast tussen de aaneengesloten woonkern binnen de 13de-eeuwse omwalling en de nagenoeg onbebouwde zone binnen de 14de-, 15de-eeuwse omwalling: met uitzondering van het "*Strypensveld*" met typisch dambordpatroon ten noordoosten en het begijnhof ten zuidoosten, was er enkel bebouwing langs de belangrijkste uitvalswegen. Extra muros bevond zich een landbouwgebied met kleine agrarische kernen.

Onder Napoleon onderging het stadsbeeld evenwel een lichte wijziging doordat de stadsvesten in 1809 voor het eerst werden verlaagd en beplant, nadat Lier in 1803 was afgeschaft als vestingstad. De Leuvense binnen- en buitenpoort en de Antwerpse binnenpoort werden gesloopt in 1810. Uit vrees voor de terugkeer der Hollandse troepen werden in 1830-1831 echter nieuwe verdedigingswerken uitgevoerd aan de Mechelse-, Antwerpse- en Lisperpoort naar ontwerp van Generaal B. Renard. Pas in 1851 kreeg de stad definitieve toelating tot ontmanteling. De vesten werden genivelleerd, de grachten uitgediept en in 1853 werden de eerste wandelwegen en beplantingen uitgevoerd. In 1860 werd de afleidingsvaart gegraven ten westen van de stad. De Lisperbuitenpoort verdween in 1862, de Mechelse in 1888.

Ondertussen was Lier, door de oprichting van een tekenschool in 1793 en een normaalschool in 1817 door Koning Willem I, een belangrijk centrum geworden van intellectuele activiteit. Daarentegen bleef de stad, ondanks de industriële revolutie, nagenoeg verstoken van grootschalige nijverheid: door de Belgische onafhankelijkheid verloor de fabriek van De Heyder haar afzetgebieden (Nederlandse kolonies) en verhuisde naar Leiden (1835). De zo tot stand gekomen massale werkloosheid vormde een uitstekende voedingsbodem voor de ontwikkeling van kleine familiale bedrijven, waardoor de Lierse kantnijverheid in de tweede helft van de 19de eeuw zijn definitieve doorbraak kende, evenals aanverwante bedrijven als parel- en pailletteverwerking. Ook op het gebied van instrumentenbouw en schoenmakerij was Lier toonaangevend. Hierdoor ontstonden arbeiderswijken, voornamelijk in het oostelijk stadsgedeelte.

Het kanaliseren van de Kleine Nete (1839), de eerste spoorwegverbinding Lier - Turnhout (Koninklijk Besluit van 5/10/1853) en de aanleg van nieuwe steenwegen (onder meer Mechelsesteenweg in 1827,

Berlaarsesteenweg in 1831, Aarschotsesteenweg in 1837 en Steenweg naar Oostmalle in 1846) droegen bij tot de uitbouw van de stad. Geleidelijk kwam er meer bebouwing extra muros, voornamelijk langs de grote invalswegen. Zo ontstond langs de in 1850 aangelegde Lispersteenweg, het gehucht Lisp dat in 1872 uitgroeide tot een zelfstandige parochie. Ook de omgeving van het station werd geleidelijk volgebouwd met een typische lintbebouwing. De gronden tussen beide omwallingen werden slechts langzaam opgevuld: nieuw waren hier de eerder grootschalige constructies, gericht op onderwijs en ziekenzorg, een tendens die zich duidelijk voortzet in de 20ste eeuw. Grote terreinen werden door nieuwe kloostergemeenschappen ingenomen: de ursulinen lieten een klooster en school bouwen op de gronden van het vroegere kapucijnenklooster op de Kapucijnenvest (1838-1840); in 1868-1873 bouw van het Sint-Elisabethgasthuis aan de Mechelsestraat. Het voormalige Sionsklooster, in 1810 ingericht tot textielfabriek van De Heyder, werd in 1834 heringericht en uitgebreid tot kazerne. De as Antwerpsestraat, Grote Markt, Rechtestraat, Kardinaal Mercierplein en Berlaarsestraat kreeg geleidelijk een uitgesproken commercieel karakter.

Gezien de lage ligging was de stad voornamelijk op de linkeroever doorsneden door talrijke kronkelige vlieten. In 1832 werd gestart met de uitvoering van een saneringsplan, waarbij omwille van hygiëne en het permanente overstromingsgevaar verscheidene vlieten gedempt werden. Met het verdwijnen van de vlieten en de erbij horende bruggen onderging de stad een ingrijpende verandering, gepaard gaande met het vrijkomen van nieuwe bouwgronden. Door de opkomst van de stoommolens in de loop van de 19de eeuw verdwenen ook water- en windmolens uit het stadsbeeld, een proces dat versneld werd door de oorlogsgebeurtenissen van 1914 (onder meer Kerkhofmolen afgebroken in 1914, Volmolen in 1911). Om te voorzien in de gasverlichting werd in 1856 het gasgesticht opgericht op het einde van de Frederik Peltzerstraat.

Rond de eeuwwisseling kwam het tot een verval in de traditionele ambachtelijke nijverheden (brouwen en kantindustrie). Door het gebrek aan andere werkgelegenheid ontstond een grote groep pendelaars die zich voornamelijk ging vestigen in de omgeving van het station, waardoor er daar een nieuwe wijk tot stand kwam: nieuwe straten werden aangelegd (onder meer Tramweglei, Ogezlaan, Hofstraat) en op de hoek van de Boomlaarstraat en de Vaartlaan (huidige Baron Opsomerlaan) werd in 1901 de nieuwe parochiekerk van het Heilig Hart gebouwd. Ten oosten van de stad, langs de uitvalsweg naar Berlaar, ontstond eveneens een nieuwe parochie namelijk deze van de Heilige Familie.

Om te voorzien in het gebrek aan bouwgronden werd in 1912 een wedstrijd uitgeschreven voor de aanleg van vier nieuwe woonkwartieren binnen de vroegere stadsomwalling: het Kartuizerveld, de Fabrieksbeemden, de Gasthuisbeemden en de Molbeemden. Bekroond ontwerp naar ontwerp van architect P.(?) Berger en architect J. Smolderen; niet uitgevoerd omwille van oorlogsomstandigheden.

Het dempen van de oude Grote Nete en de resterende vlieten, evenals de aanleg van riolen gebeurde in 1912 naar ontwerp van architect T. Claes.

Zware verwoestingen tijdens de Eerste Wereldoorlog, voornamelijk langs de as Antwerpsestraat, Grote Markt, Kardinaal Mercierplein en Berlaarsestraat en in de omgeving van het station (Statielei, hoek Antwerpsestraat/ Zagerijstraat). Meer dan 700 huizen werden totaal vernield. Architect G. De Ridder werkte nog tijdens de oorlog een rooilijnenplan uit, waarin hij tevens trachtte een oplossing te vinden voor de toenmalige verkeersproblemen, rekening houdend met de voorziene uitbreidingen. Door het stadsbestuur werd reeds in 1915 een nieuw bouwreglement uitgevaardigd om te bekomen dat de stad naderhand een meer "pittoreske en kunstzinnige aanblik" zou bieden; de vernielde bepleisterde lijstgevels uit de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste eeuw moesten vervangen worden door zogenaamde "stijlgevels", namelijk in een erkende stijl van vóór de 19de eeuw, die bovendien gebruikelijk was in onze gewesten. Deze verordening was van kracht voor het centrum en de belangrijkste invalswegen. Bovendien werden edele materialen vereist. Een algemeen plan van aanleg, door verschillende instanties vooropgesteld, werd door de stad niet nodig geacht. Ingrijpende veranderingen werden zoveel mogelijk beperkt: wijzigingen in het rooilijnenplan werden slechts toegestaan als de straat werkelijk te smal was. De rooilijnaanpassingen in de Rechtestraat, het Kardinaal Mercierplein, de Berlaarsestraat en de Koning Albertstraat gebeurden in functie van het globale stadsgezicht (respectievelijk zicht op Sint-Gummaruskerk en op het Belfort). De controle op de wederopbouw gebeurde enkel door het stadsbestuur bijgestaan door de Bouwraad; de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen trad voornamelijk adviserend op in 1915 en volgende. Om dezelfde esthetische redenen werden hoge eisen gesteld aan de voorlopige houten huizen, vaak met commerciële functie, binnen de stadskern. De houten barakken van het Koning Albertfonds, die ter beschikking gesteld werden om aan de hoge woningnood te voldoen, werden geplaatst op afgelegen plaatsen (onder meer Gasthuisbeemden, Oeverplein). Tuinwijken (Zuid-Australië, 1923, terzijde van de Antwerpsesteenweg; Pallieter, 1922, Mechelsesteenweg; Bogaertvelden, 1925) lagen eveneens buiten de stad. "Volkswoningbouw" bleef duidelijk ondergeschikt aan het algemene uitzicht van het centrum. In de loop van 1919 organiseerde de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten een architectuurwedstrijd voor de Vismarkt en omgeving, als voorbeeld van een correcte wederopbouwwedstrijd. Nog gedurende de wedstrijd werd evenwel het rooilijnenplan voor dit gebied administratief vastgelegd, waardoor de wedstrijd overbodig was geworden.

De vernielingen tijdens de Tweede Wereldoorlog waren merkkelijk minder; nadien werden de recentste wijken aan de rand van de stad systematisch volgebouwd (onder meer Boomlaar, Bogerse Velden). Nieuwe zones werden voor bebouwing opengesteld (onder meer Klaplaar, gebied tussen Gasthuis- en Leuvensevest). Circa 1970 kwamen de eerste luxevilla-wijken tot stand: op Zevenbergen en op

Kloosterheide respectievelijk ten noordwesten en ten noordoosten van de stadskern. Ten oosten bleef het agrarische karakter integraal behouden.

Kenmerkend voor de laatste decennia is de poging vanwege het stadsbestuur om de nijverheid aan te trekken, om zo de sterke emigratie tegen te gaan. Zo werd vanaf 1933 het Netekanaal aangelegd, waarvan de functie voornamelijk beperkt bleef tot verbindingskanaal tussen het Albertkanaal en de Nete. De aanleg was echter sterk bepalend voor de omgeving. Vanaf 1960 werden nijverheidszones aangelegd onder meer aan de oostzijde van het Netekanaal: dit terrein werd volledig ingepalmd door de betonfabriek CBR. De voltooiing van de Ring in 1976 bleef evenmin zonder gevolgen voor het stadspatroon. Het sterke contrast tussen de kleinschalige binnenstad, met zijn bewaarde skyline en aaneengesloten bebouwing, en de 14de-, 15de-eeuwse stadsuitbreiding bleef evenwel behouden; tussen beide gordels, gescheiden door de binnenring, vinden we nog steeds een krans van grootschalige constructies in functie van de sociale programma's: scholen, rustoorden, kazernes, kloosters en een ziekenhuis. De zogenaamde "stadswandeling", aangelegd op de voormalige 15de-eeuwse omwalling, zorgt voor een groene zone rond het geheel. Hierrond heeft zich een intens bebouwd woongebied ontwikkeld, dat op zijn beurt begrensd wordt door de Ring en het Netekanaal. Buiten laatstgenoemde bleef het agrarische karakter behouden met uitzondering van de hoger vermelde villawijken en enkele kleinere industriezones ten noordwesten en langs het Netekanaal.⁶

3.3.2. Cartografische bronnen/luchtfoto's

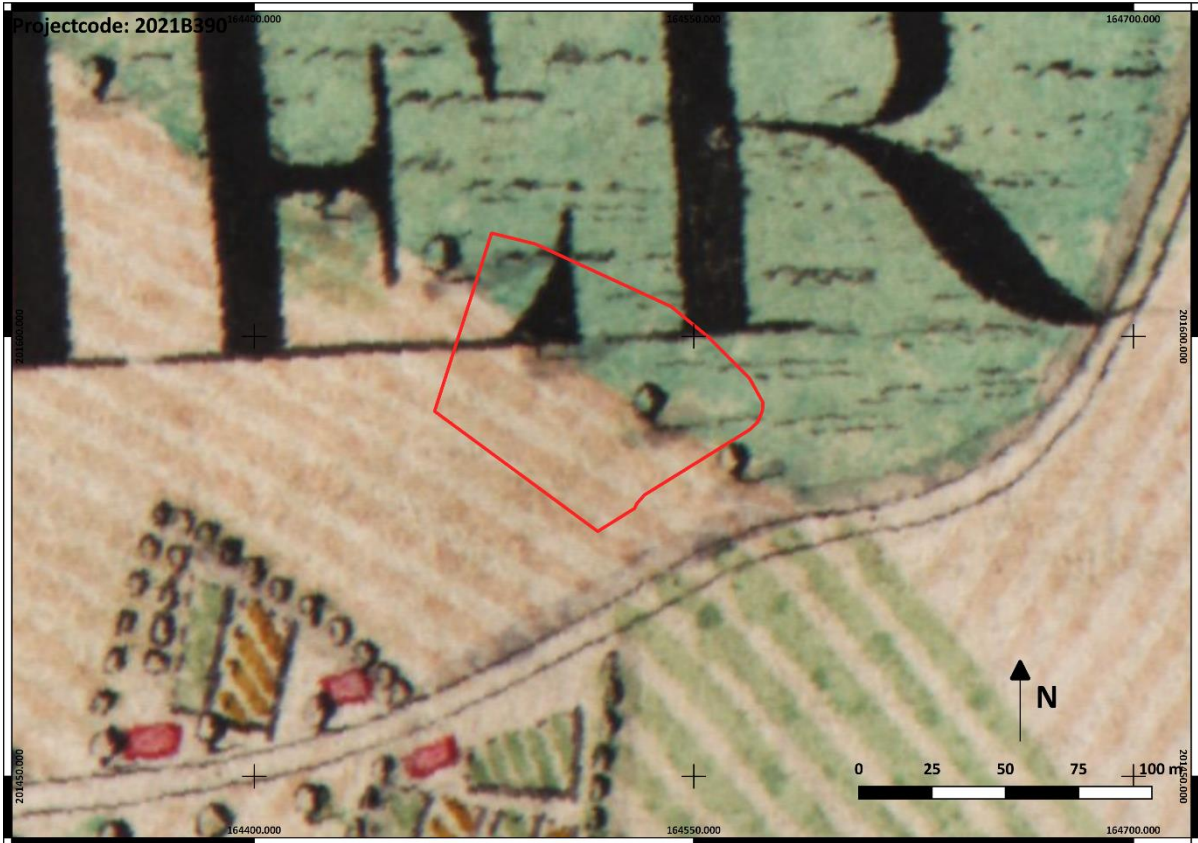
Bij de studie van de cartografische bronnen werd gekeken naar de onmiddellijke omgeving van het projectgebied. Voor het projectgebied zijn verschillende historische kaarten beschikbaar die alle digitaal beschikbaar zijn op het geoportaal. Er werd eveneens gekeken voor eventueel bijkomende informatie op www.cartesius.be.

De oudst beschikbare en enigszins bruikbare kaart dateert uit het derde kwart van de 18de eeuw. Meer bepaald betreft het de kaart van Ferraris uit 1771-1778. Op de kaart herkennen we de Grote Nete met ten zuiden ervan een zone aangeduid als natte weidezone die zich uitstrekt tot binnen het projectgebied en de noordoostelijke helft van het terrein inpalmt. Ten zuiden van het terrein herkennen we de voorloper van de Hoogveldweg die via de velden ten zuiden van de natte valleizeone in noordoostelijke richting naar de stad loopt. Het zuidwestelijke deel van het terrein lijkt in gebruik te zijn als akkerland. Deze landindeling op de kaart lijkt sterke gelijkenissen te vertonen met de bodemkaart van Vlaanderen met in het noordelijke deel van het terrein natte kleigronden zonder profielontwikkeling die duiden op een ligging in de Netevallei.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lier* [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13739> (Geraadpleegd op 04-03-2021).

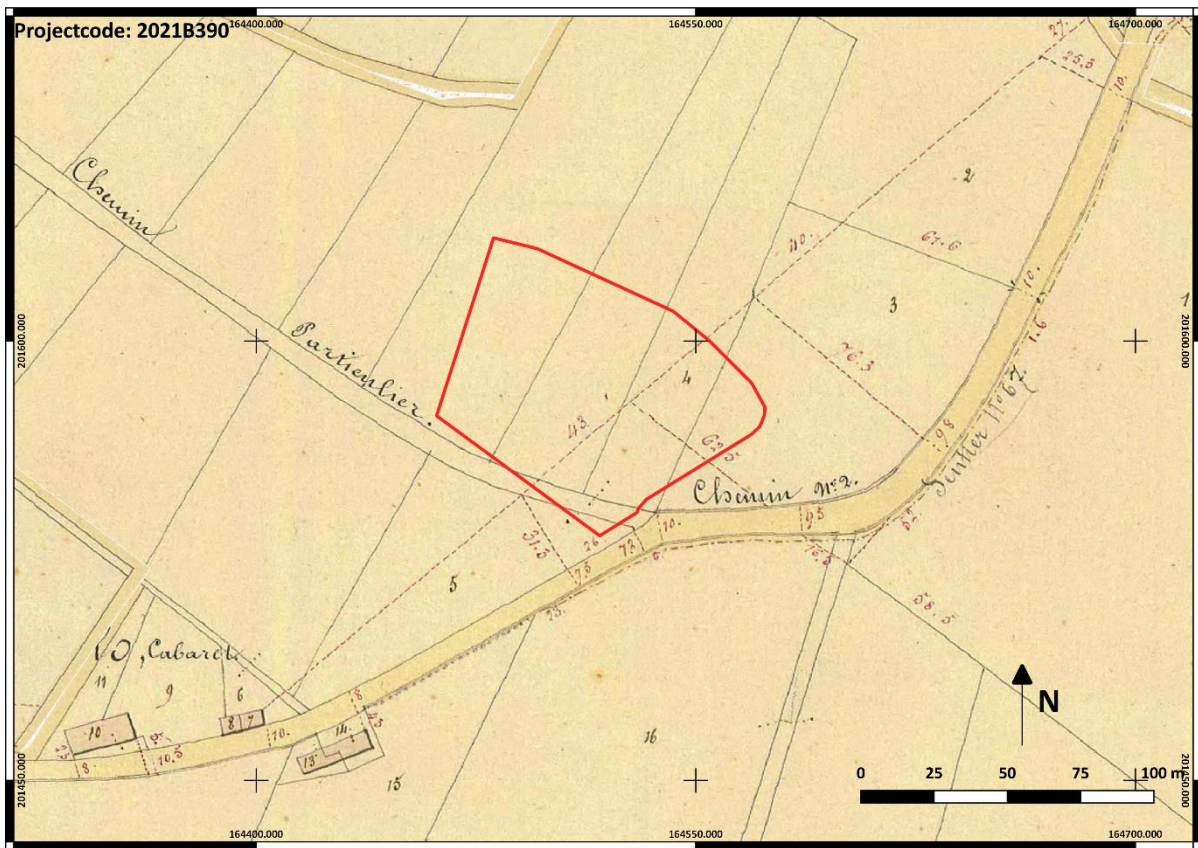

Figuur 15: Kaart van Ferraris (1/4000)

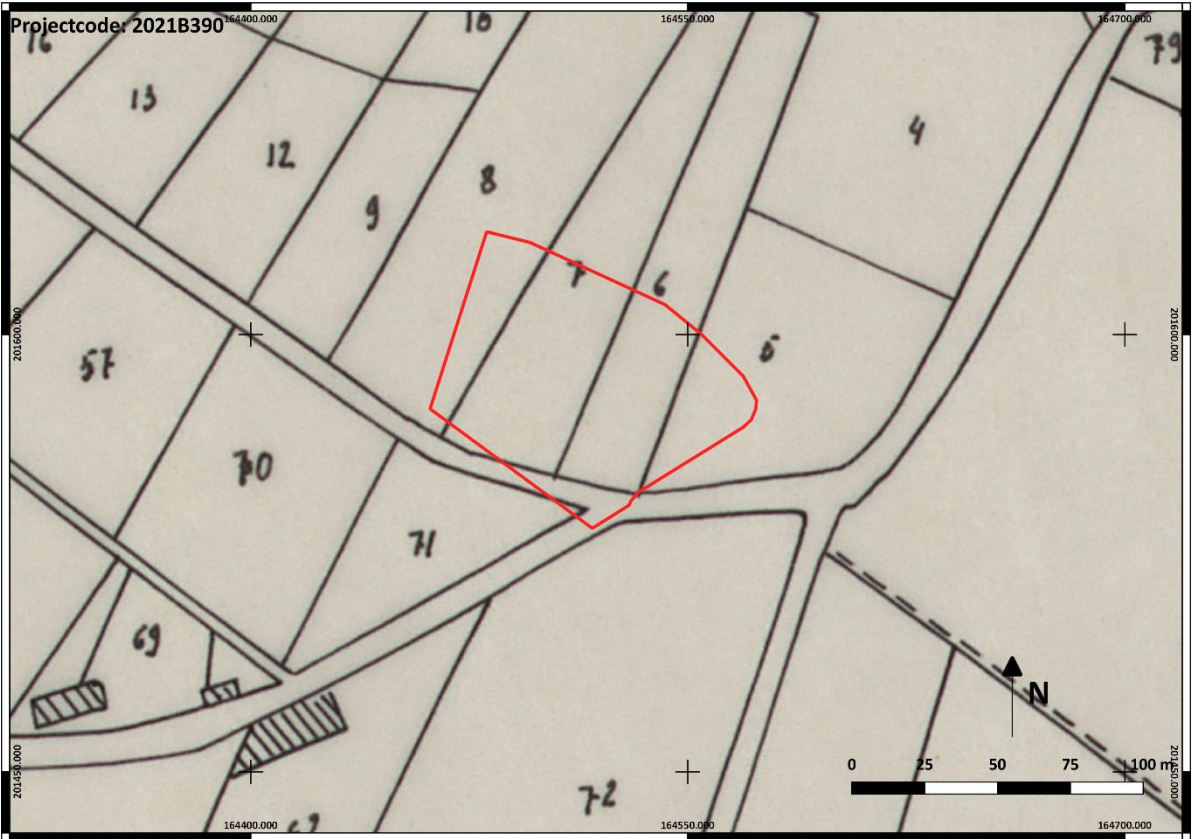

Figuur 16: Onderzoekgebied op kaart van Ferraris, (1/1000)

De kaart van Ferraris uit 1771-1778 geeft een gedetailleerder beeld met betrekking tot het gebruik van het landschap alhoewel de indeling van de percelen niet zo nauwkeurig werd weergegeven als op de iets oudere kaart. Bovendien lijkt er een kleine afwijking te zijn in de georeferentie waardoor het projectgebied in noordoostelijke richting lijkt te zijn verschoven. Op de kaart zien we de Moorseelesteenweg als een dubbele dreef afgeboord met bomen die leidt naar het noordelijker gesitueerde kasteeldomein en ten zuiden van het projectgebied aansluit op de Oude Maria's Lindestraat, die op haar beurt geflankeerd is door een enkele of dubbele rij bomen. Tussen beide straten situeren zich enkele akkercomplexen. Aan de Moorseelesteenweg zijn in het zuiden enkele losstaande gebouwen weergegeven. Een deel van de bebouwing is mogelijk de voorloper van de huidige hoeve die dus allicht mogelijk teruggaat tot in de 18de eeuw.

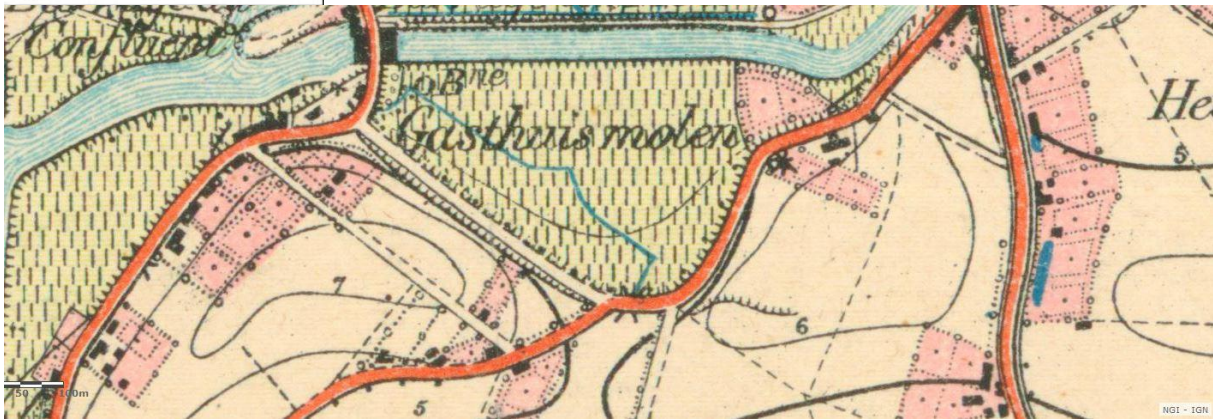
Figuur 17: Het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1/1000)

Figuur 18: Projectgebied op het plan Popp (1/1000)

Figuur 19: Onderzoekgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1/1000)

Figuur 20: Topografische kaart NGI 1903⁷

Voor de 19de eeuw beschikken we over verschillende al dan niet georeferenciede kaarten. De Atlas der Buurtwegen en het plan Popp geven informatie omtrent de indeling van het terrein in verschillende percelen. We herkennen wederom de Hoogveldstraat die al op de kaart van Ferraris stond afgebeeld. Echter herkennen we nu tevens de Benedenbaan en het kruispunt tussen beide straten net ten zuiden van het projectgebied. De percelen ten noorden van de Benedenbaan bestaan uit haaks op de straat georiënteerde smalle en lange percelen. Het terrein is volledig onbebouwd.

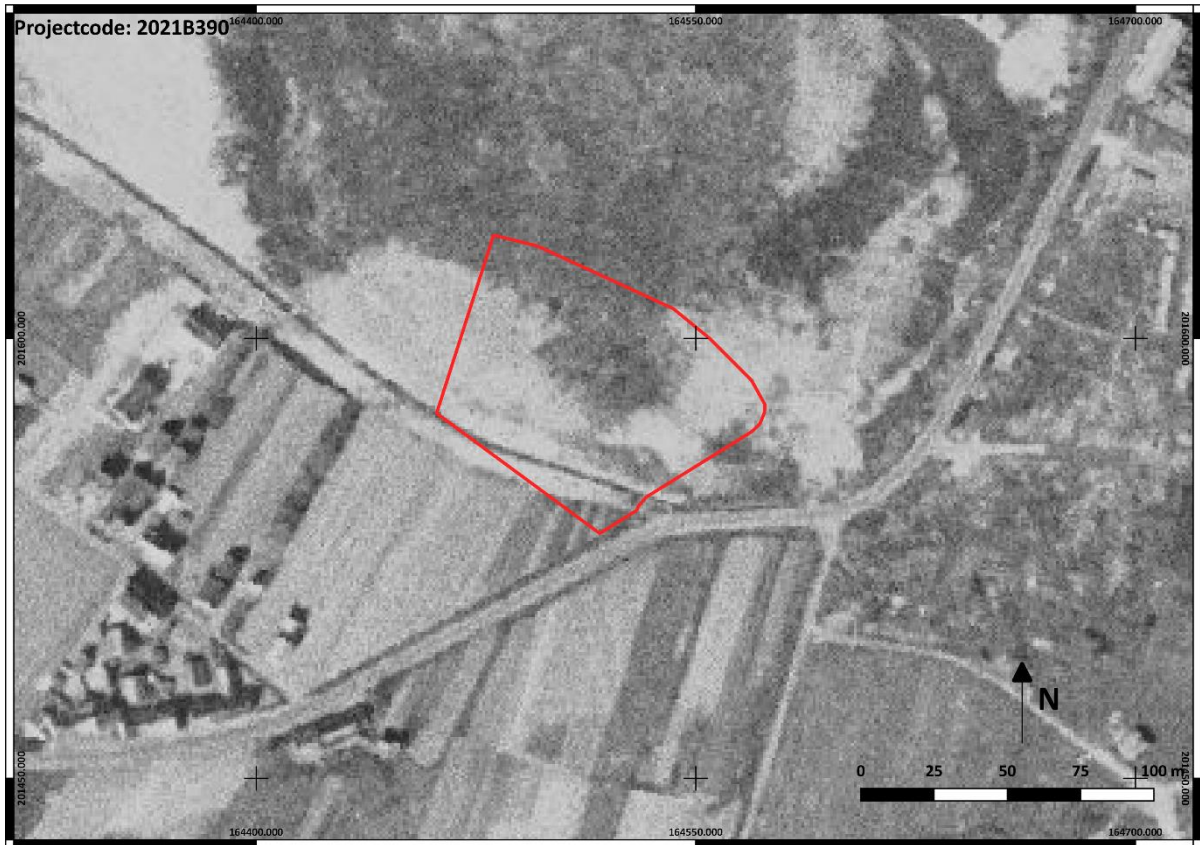
Informatie omtrent het landgebruik zien we op de kaart van Vandermaelen en de topografische kaart van het NGI uit 1903. Op beide kaarten zien we de aanwezigheid van een volledig met gras begroeid perceel. Deze weergave duidt op de ligging in een natte zone binnen de vallei van de noordelijker gelegen Grote Nete.

Voor de ontwikkeling in de 20ste eeuw maken we gebruik van enkele luchtfotografische opnames van het terrein. Op de luchtfoto uit 1971 zien we een braakliggend terrein met zones waar blijkbaar geen begroeiing aanwezig is, zones met gras en mogelijk eveneens enkele natte zones met een opvallend donkere kleur net ten noordoosten van het projectgebied. De foto toont grote gelijkenissen met de kaart van Vandermaelen uit het midden van de 19de eeuw.

Op de luchtfoto uit 1979-1990 zien we dat het terrein volledig is ingenomen door gras met aan de zuidzijde enkele bomen. Ten noorden van het terrein verschijnt de Aarschotsesteenweg. De Benedenbaan werd aangepast en de Hoogveldbaan werd rechtgetrokken.

De luchtfoto uit 2000-2003 vertoont voor het eerst bebouwing binnen het projectgebied. Op het terrein werd in de jaren '90 van de 20ste eeuw een fitnesscentrum opgetrokken met omliggende verharde parking. Deze situatie blijft ongewijzigd tot heden zoals zichtbaar op de luchtfoto uit 2019. Ook de omgeving van het terrein werd in deze periode grondig heringericht en volledig bebouwd.

⁷http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?basemapUrl=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/20k_{C4BB33BB-FAFF-4EB9-8E26-DEF73F1F4F2E}_default_404000/MapServer&lang=nl

Figuur 21: Het onderzoeksgebied op de orthofoto 1971 (1/1000)

Figuur 22: Projectgebied op luchtfoto 1979-1990 (1/1000)

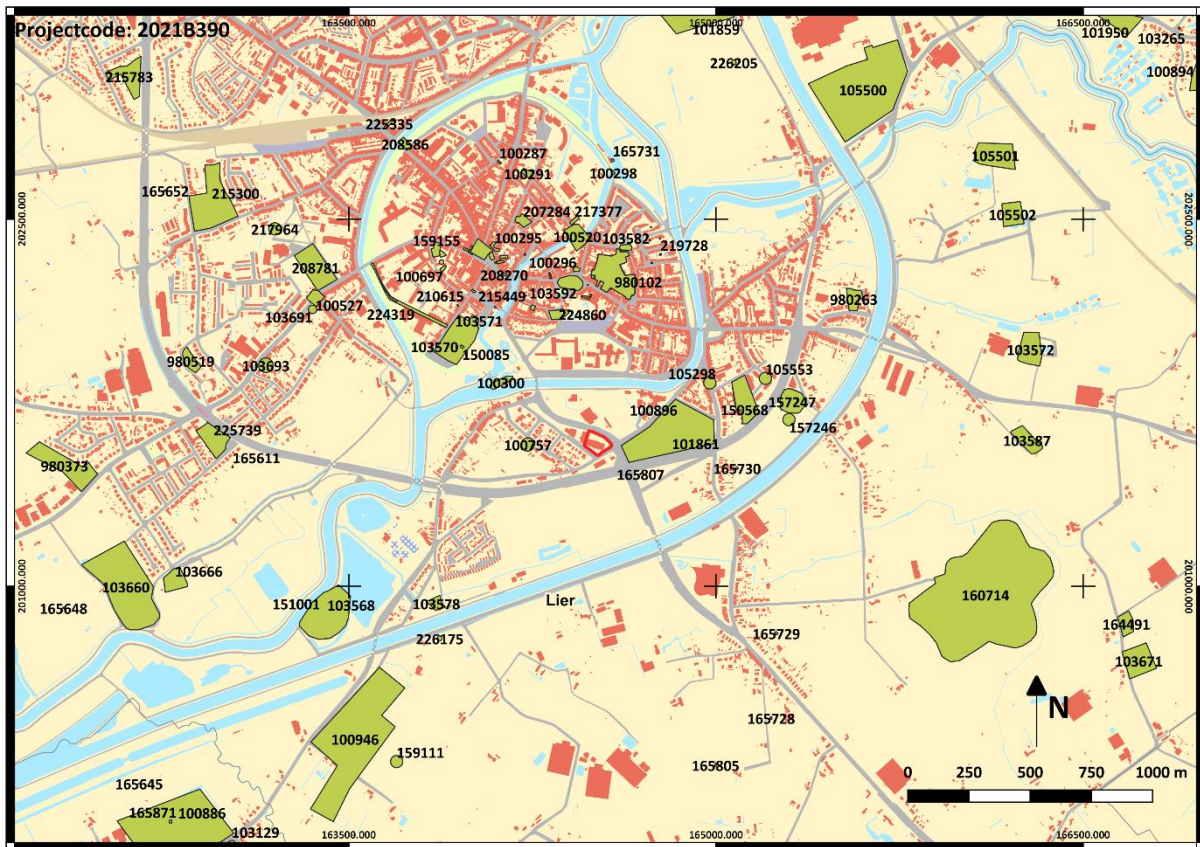
Figuur 23: Projectgebied op luchtfoto 2000-2003 (1/1000)

Figuur 24: Projectgebied op luchtfoto 2019 (1/1000)

3.3.3. Archeologisch Lier en centrale archeologische inventaris

Op de centrale archeologische inventaris zijn talrijke locaties aangeduid op het grondgebied van Lier. Het is niet onze bedoeling hier een uitgebreide olijsting te voorzien van alle aanwezige locaties op het grondgebied van Lier. Gezien de ligging van het terrein buiten het historische centrum van de stad en dus buiten de archeologische zone, zullen de aanwezige locaties met betrekking tot de binnenstad hier niet worden vermeld. Deze lijken ons irrelevant om het archeologische potentieel van dit terrein te evalueren. De hier opgesomde locaties bevinden zich in een straal van plusminus 1500 meter ten opzichte van het projectgebied en vormen een goed beeld van de aanwezige archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied. De vermelde locaties worden min of meer in chronologische volgorde weergegeven.

Figuur 25: CAI-locaties in de ruime omgeving van het projectgebied (1/12000)

Steentijd:

- **ID101861:**

Langs de Aarschotsesteenweg, op plusminus 150 meter ten oosten van het terrein, werden tijdens veldprospecties verschillende silex pijlpunten ontdekt uit de steentijden of de metaaltijden.⁸

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg [online]* <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101861> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

- **ID100946:**

Tijdens een veldprospectie op ongeveer 1250 meter ten zuidwesten van het projectgebied werden verschillende klingen en een klopper aangetroffen te dateren in het Neolithicum.⁹

Metaaltijden:

- **ID100896:**

Op de locatie, ongeveer 250 meter ten oosten van het projectgebied, werden enkele scherven met besmeten oppervlak gevonden, te dateren in de ijzertijd. Echter werden de scherven aangetroffen in een hoop van elders aangevoerde aarde.¹⁰

- **ID101861:**

Op de hierboven reeds aangehaalde locatie werden door middel van de studie van luchtfoto's enkele mogelijk funeraire circulaire structuren herkend. Mogelijk betreft het grafcircels uit de metaaltijden. Echter staat deze interpretatie nog niet vast.

- **ID150568:**

Ongeveer 525 meter ten oosten van het projectgebied werden tijdens archeologisch onderzoek enkele paalsporen aangetroffen die op basis van hun uiterlijk werden gedateerd in de periode "late prehistorie".¹¹

- **ID105553:**

Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem op ongeveer 650 meter ten oosten van het projectgebied werd een kuil met scherven uit de ijzertijd aangetroffen.¹²

- **ID159111:**

Ongeveer 1500 meter ten zuidwesten van het terrein werd een fragment van een bronzen kokerbijl uit de bronstijd gevonden.¹³

- **ID208781:**

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuut 1* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100946> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100896> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Transvaalstraat* (1) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150568> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Kroonstraat I* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105553> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wolfstee I* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159111> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem op ongeveer 1225 meter ten noordwesten van het terrein werd een paalspoor en een kuil uit de metaaltijden aangetroffen.¹⁴

Romeinse tijd:

- **ID101861:**

Op de reeds eerder vermelde locatie werden tijdens de veldprospectie verschillende losse aardewerkfragmenten uit de Romeinse periode gevonden.

- **ID105298:**

Bij de aanleg van een autobusgarage in de Paul Krugerstraat, vroegere steenweg Aarschot-Lier, werd een Romeinse muntschat, vermoedelijk gedeponerd in het begin van de 5de eeuw, bestaande uit een 3000 bronzen munten (type aes 3 en 4, 4de eeuw) ontdekt. De meeste munten dateren uit de 4de eeuw, maar de oudste dateert al van het einde van de 2de eeuw - begin 3de eeuw. De locatie situeert zich ongeveer 475 meter ten noordoosten van het projectgebied.¹⁵

- **ID226175:**

Tijdens een prospectie met een metaaldetector werd op 1000 meter ten zuidwesten van het terrein een bronzen buste uit de Romeinse tijd aangetroffen.¹⁶

- **ID225739:**

Tijdens een prospectie met ingreep in de bodem op ongeveer 1450 meter ten westen van het projectgebied werden de resten aangetroffen van een Romeinse site. Mogelijk kunnen de aangetroffen sporen worden geïnterpreteerd als hutkommen. Verder werden verschillende paalsporen en enkele greppels aangesneden. Er werd geadviseerd het terrein verder te laten onderzoeken door middel van een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een vlakopgraving. Dit onderzoek werd nog niet uitgevoerd of de resultaten zijn nog niet beschikbaar.¹⁷

- **ID226175:**

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mechelsesteenweg* 34-36

[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208781> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Paul Krugerstraat* 1

[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105298> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuut* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226175> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Ringhofweg* 81

[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225739> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

Tijdens een prospectie met een metaaldetector werd op 1000 meter ten zuidwesten van het terrein een fibula uit de 1ste eeuw aangetroffen.¹⁸

Middeleeuwen:

- **ID152255:**

Tijdens een archeologische opgraving op ongeveer 550 meter ten oosten van het projectgebied werden resten aangetroffen van een middeleeuwse site. Het onderzoek leverde resten op van enkele spiekers, verschillende paalsporen en kuilen alsook enkele greppels en twee waterkuilen/-putten.¹⁹ Een andere opgraving in dezelfde zone leverde tevens de resten op van een drietal bomkraters uit WOI.²⁰

- **ID175246:**

Tijdens een prospectie met een metaaldetector werd op 725 meter ten oosten van het terrein gelijkarmige fibula en mogelijk een fragment van een riemtong aangetroffen uit de Karolingische periode. Tevens leverde dit onderzoek resten op van enkele slecht bewaarde 17de en 18de-eeuwse munten.²¹

- **ID100946:**

Op de reeds eerder vermelde locatie werden tijdens de veldprospectie verschillende losse aardewerkfragmenten en een zilveren munt uit de late middeleeuwen gevonden. Tevens werden enkele 16de-17de-eeuwse munten alsook een zilveren schelling van Maria-Theresia gevonden tijdens metaaldetectie van de terreinen.

- **ID103568:**

De locatie heeft betrekking op de Anderstadthoeve (St-Clemens), gelegen op ongeveer 1200 meter ten zuidwesten van het projectgebied. Het betreft een T-vormig complex uit 1612 die mogelijk als versterkte burcht kan worden geïnterpreteerd. Deels afgebrand in 1585, overige afgebroken in 1784. Het complex gaat terug tot het midden van de 13de eeuw.²² Tijdens een prospectie met ingreep in de

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Akkerstraat I* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100757> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Transvaalstraat* (2) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152255> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁰ Reeds eerder vermelde **ID150568**.

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Spekkestraat* I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157246> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Anderstadthoeve* (St-Clemens) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103568> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

bodem op deze locatie werden twee laatmiddeleeuwse scherven buiten context aangetroffen. Verder leverde het onderzoek enkel ophogingslagen op te dateren voor het midden van de 18de eeuw (ID151001).²³

Nieuwe tijd:

- **ID157247:**

Op de locatie, plusminus 750 meter ten oosten van het projectgebied, werd op basis van cartografische bronnen een site met walgracht uit de nieuwe tijd gesitueerd.²⁴

- **ID208781:**

Op de reeds eerder vermelde locatie werden tijdens de prospectie met ingreep in de bodem naast enkele sporen uit de metaaltijden eveneens verschillende greppels, kuilen alsook een muurrestant uit de nieuwe tot nieuwste tijd aangetroffen.

- **ID100527:**

Aan de Mechelse steenweg, ter hoogte van de Sint-Annastraat, plusminus 1225 meter ten noordwesten van het projectgebied, werd een timpaansteen met jaartal 1612 gevonden.²⁵

- **ID103691:**

Op de locatie, plusminus 1250 meter ten noordwesten van het projectgebied, werd op basis van 18de-eeuwse cartografische bronnen een molen gesitueerd.²⁶

- **ID103693:**

Op de locatie, plusminus 1350 meter ten noordwesten van het projectgebied, werd op basis van 18de-eeuwse cartografische bronnen een molen gesitueerd.²⁷

Nieuwste tijd:

- **ID160714:**

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Anderstad* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/151001> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Spekkestraat* II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157247> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mechelse Steenweg* I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100527> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lierse Molen* 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103691> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lierse Molen* 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103693> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

Op de locatie, plusminus 1450 meter ten zuidoosten van het projectgebied, situeert zich het 19de-eeuwse Fort van Lier.²⁸

Binnen een straal van 1500 meter situeren zich verschillende betonnen bunkers die deel uitmaken van de KW-linie uit de periode 1939-1940. Het betreft twee bunkers van de eerstelijnsverdediging (**ID165729**, **ID165728**)²⁹ één bunker van de tweedelijnsverdediging (**ID165805**)³⁰ en één commandobunker (**ID165611**).³¹

3.3.4. Archeologienota's

In de omgeving (1000 meter) van het projectgebied werden recentelijk eveneens enkele archeologienota's opgesteld in het kader van een omgevingsvergunningsaanvraag. Ook nu zal de als archeologische zone aangeduide historische binnenstad buiten beschouwing worden gelaten gezien het grote verschil in aard en context van de archeologische resten.

- **ID466:**³²

Naar aanleiding van de sloop van bestaande bebouwing en het optrekken van nieuwbouwblokken met ondergrondse garage diende een archeologienota te worden opgesteld. Gezien het verhoogde potentieel op de aanwezigheid van archeologische resten in de vorm van sporensites werd een uitgesteld programma van maatregelen opgesteld voor een prospectie met ingreep in de bodem.³³ Voor hetzelfde terrein werd na een wijziging van de initiële bouwplannen een nieuwe archeologienota geschreven met hetzelfde advies (**ID16597**).³⁴

²⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Fort van Lier* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/160714> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie L 3* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165729> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie L 4* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165728> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

³⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie P 2* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165805> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie C 15* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165611> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

³² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/466>

³³ ARCKENS, M. & J. DE BEENHOUWER, *Archeologienota Lier Paul Krugerstraat 99 – 109*, Wijnegem, 2016.

³⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16597>

ARCKENS, M. & J. DE BEENHOUWER, *Archeologienota Lier Paul Krugerstraat 99 – 109*, in *Fodio Rapport Folio*, 74, Wijnegem, 2019.

- **ID470:**³⁵

Naar aanleiding van de verbouwing en uitbreiding van een bestaand magazijn diende een archeologische bureaustudie te worden uitgevoerd. Gezien de reeds op het terrein aanwezige verstoringen in combinatie met de beperkte bijkomende bodemingrepen werden geen bijkomende onderzoeken aanbevolen.³⁶

- **ID3499:**³⁷

Naar aanleiding van het omvormen van een terrein naar wetlands werd een archeologienota met beperkte samenstelling gemaakt. Reden was dat voor het project in het verleden reeds een landschappelijk booronderzoek werd uitgevoerd. Het advies van het agentschap Onroerend Erfgoed luidde destijds dat er geen archeologische onderzoeken nodig waren. Deze aanbeveling uit 2014 werd overgenomen in de archeologienota.³⁸

- **ID4556:**³⁹

Naar aanleiding van het vervangen van de bestaande riolering en het hiermee gepaard gaande vernieuwen van het wegdek werd een archeologienota opgesteld. Gezien de werken plaatsvonden in een reeds verstoorde zone, werden geen bijkomende archeologische onderzoeken aanbevolen.⁴⁰

- **ID8666:**⁴¹

Naar aanleiding van de sloop van enkele gebouwen en het uitbreiden van de bestaande bebouwing met een gedeeltelijke nieuwbouw werd in eerste instantie een bureauonderzoek uitgevoerd. Gezien de gunstige landschappelijke ligging en het hieraan verhoogde potentieel naar de aanwezigheid van steentijd artefactensites werd aansluitend een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat de kans op de aanwezigheid van steentijd sites erg klein was, maar dat er mogelijk wel een goede bewaring werd verwacht voor eventuele sporensites. Daarom werd geadviseerd bijkomende onderzoeken uit te voeren in de vorm van een prospectie met ingreep in de bodem in dit deel van het terrein waar de geplande werken een impact zouden hebben op het archeologische niveau.⁴²

³⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/470>

³⁶ VAN LIEFFERINGE, N., *Archeologienota: Uitbreiding van een bestaand gebouw met een showroom en kantoren aan de Schollebeekstraat te Lier*, Kessel-Lo, 2016.

³⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3499>

³⁸ VERIJCKT, J., *Archeologienota met beperkte samenstelling. Lier, Polder*, in *BAAC Vlaanderen Rapport*, 522, Gent, 2017.

³⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/4556>

⁴⁰ COREMANS, L., *Archeologienota Lier – Spekkestraat*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 557, Temse, 2017.

⁴¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/8666>

⁴² GYESB5REGHS, D. FERKET, R. & N. REYNS, *Archeologienota Lier – Schollebeekstraat*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 736, Temse, 2018.

- **ID9320:**⁴³

Naar aanleiding van de sloop van de bestaande bebouwing en het oprichten van een nieuwbouw diende een archeologisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd. Gezien het onderzoeksgebied zich ter hoogte van een site met walgracht die zeker teruggaat tot de tweede helft van de 16de eeuw bevond, werden bijkomende onderzoeken in de vorm van een prospectie met ingreep in de bodem in een uitgesteld traject voorgesteld.⁴⁴

- **ID14200:**⁴⁵

Naar aanleiding van het aanleggen van een nieuwe riolering en het hiermee gepaard gaande vernieuwen van het wegdek werd een archeologienota opgesteld. Gezien de werken plaatsvonden in een reeds verstoorde zone, en gezien de beperkte impact van het realiseren van een nieuwe riolering in een smalle sleuf werd een te klein kennisvermeerderingspotentieel verwacht. Dientengevolge werden geen bijkomende onderzoeken aanbevolen.⁴⁶

- **ID15971:**⁴⁷

Naar aanleiding van de bouw van een nieuw bedrijfsgebouw werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Uit het bureauonderzoek bleek dat de geplande werken slechts een beperkte impact zouden hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Daarom werden geen bijkomende onderzoeken aanbevolen.⁴⁸

3.3.5. Overige wetenschappelijke inventarissen

Er is geen beschermd landschaps-, dorps- of stadsgezicht, beschermde archeologische zone of ander beschermd monument aanwezig in het projectgebied. Er bevindt zich ook geen geïnventariseerd landschappelijke erfgoed of wereldoorlog relict binnen het projectgebied. Het projectgebied is niet gelegen binnen een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Plusminus 200 meter ten noordoosten van het onderzoeksgebied situeert zich de Stoombloemmolen Hellemans (**ID10409**), waarvoor vestigingsvergunning van 1910 en gelegen aan de Grote Nete.

Industrieel complex bestaande uit rechthoekige constructies met verspringende volumes van zeven tot acht bouwlagen onder platte daken. Baksteen met verwerking van gewapend beton voor

⁴³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9320>

⁴⁴ BRUGGEMAN, J. & N. REYNS, *Archeologienota Lier – Spekkestraat 6-8 “Ter Laerken”*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 757, Temse, 2018.

⁴⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14200>

⁴⁶ ALUWÉ, K. & P. LALOO, *Archeologienota. Verslag van resultaten bureauonderzoek: 2020B252. Lier-Pastoriestraat*, Bredene, 2020.

⁴⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15971>

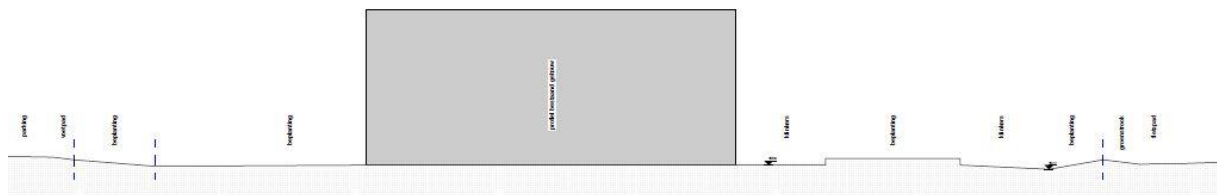
⁴⁸ KEERSMAEKERS, E. & J. VERRIJCKT, *Archeologienota. Lier, Schollebeekstraat Verslag van Resultaten*, Beerse, 2020.

kroonlijsten en lekdrempels. Twee hoofdblokken, waarvan oostelijk blok later opgehoogd (zie oude foto's), verbonden door loopbrug. Rechte gevelvlakken geritmeerd door lisenen en steekbogige muuropeningen met ijzeren roedeverdeling. Interieur van oostelijk blok met aan Netezijde betonnen pijlers en houten vloeren.⁴⁹ Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van het vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID108741**).⁵⁰

Ongeveer 450 meter ten westen van het terrein situeert zich eenheidsbebouwing in spiegelbeeldschema, van 1914 (zie gevelsteen in nummers 90-92), waarvoor bouwaanvraag van 1903. Bakstenen lijstgevels van elk twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldaken (Vlaamse pannen, kunstleien). Verwerking van gesinterde baksteen voor muurbanden, fries en bogen. Respectievelijk steek- en korfbogige muuropeningen. Aan de uiteinden, nummers 84 en 98 onder driehoekig fronton. Middenin nummers 90-92 gemarkeerd door hoger opgaande torenvormige travee onder schilddak (kunstleien), geflankeerd door bolvormige topstukken op bakstenen sokkel. Nummers 86 en 96: vernieuwd.⁵¹ Het bouwkundig element werd opgenomen op de lijst van het vastgesteld bouwkundig erfgoed (**ID98019**).⁵²

3.4. Huidig gebruik projectgebied

Het projectgebied wordt heden volledig ingenomen door een fitnesscentrum en bijbehorende parking die werden gerealiseerd in de jaren '90 van de 20ste eeuw. Ten zuiden van het gebouw is een onverharde zone begroeid met gras. Aan de oostzijde van de parking is eveneens een graszone aanwezig. Centraal in het noorden is een groen eiland met gras aanwezig in de verharde parking.

Figuur 26: Bestaand terreinprofiel

⁴⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Stoombloemmolen Hellemans*

[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/10409> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

⁵⁰ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/108741>

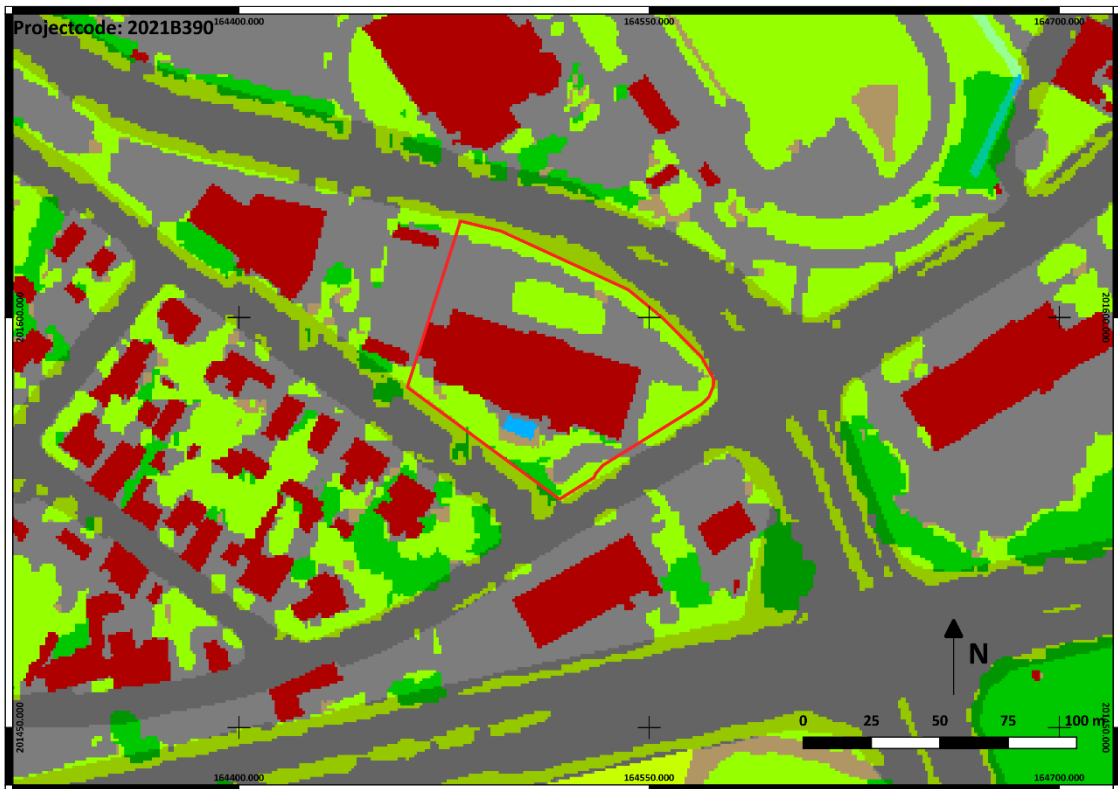
⁵¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Eenheidsbebouwing*

[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206805> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

⁵² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/98019>

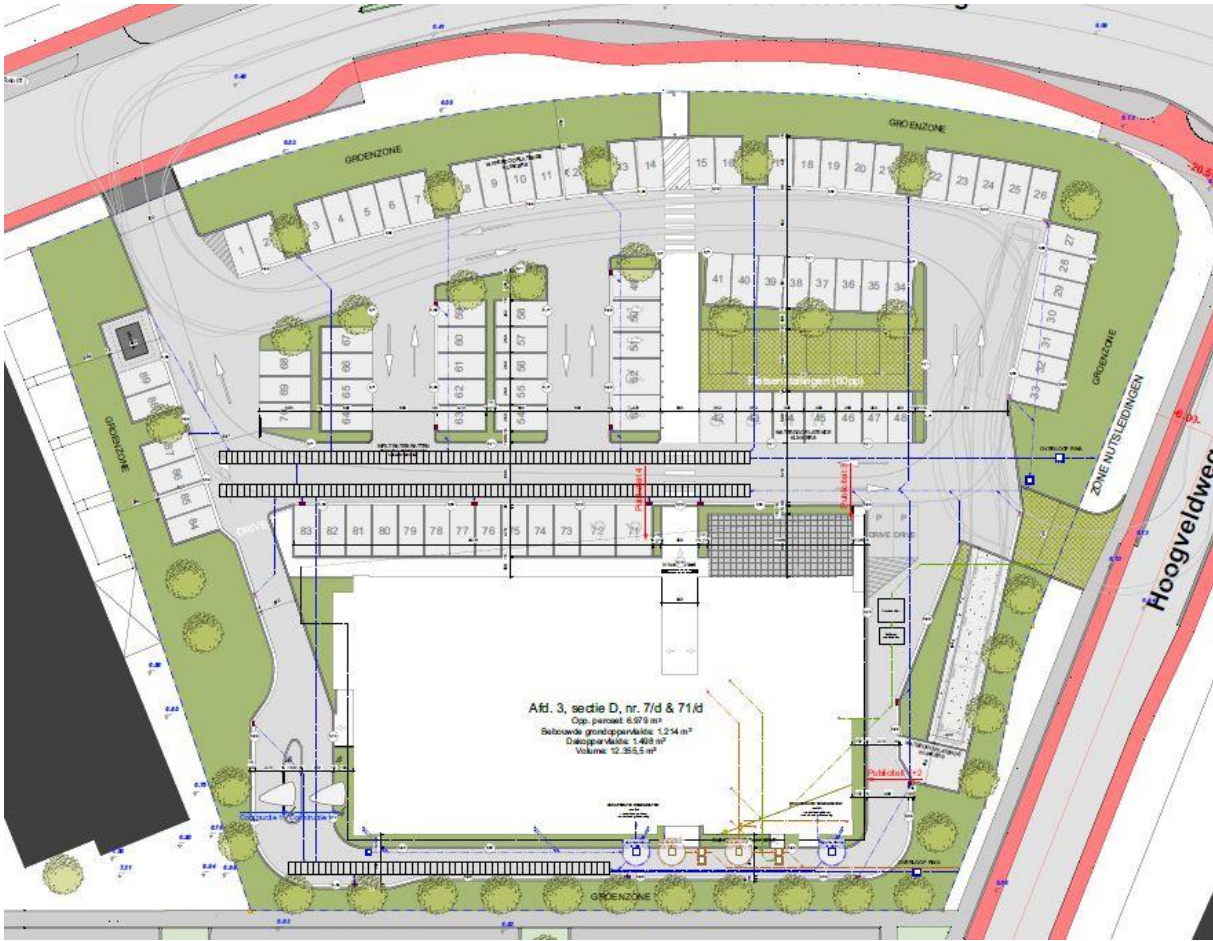

Figuur 27: Bestaande inplanting

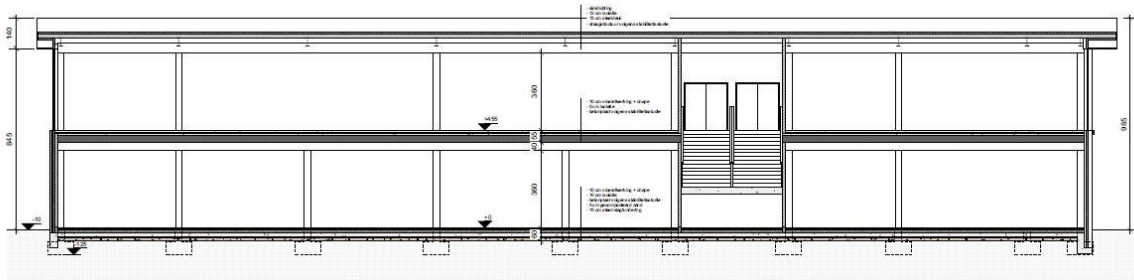

Figuur 28: Bodemgebruikskartaart (1/1000)

3.5. Impact geplande werken

Figuur 29: Nieuwe inplanting met aanduiding rioleringen en nutspitten

SNEDE DD
 NIEUWE TOESTAND 1/100

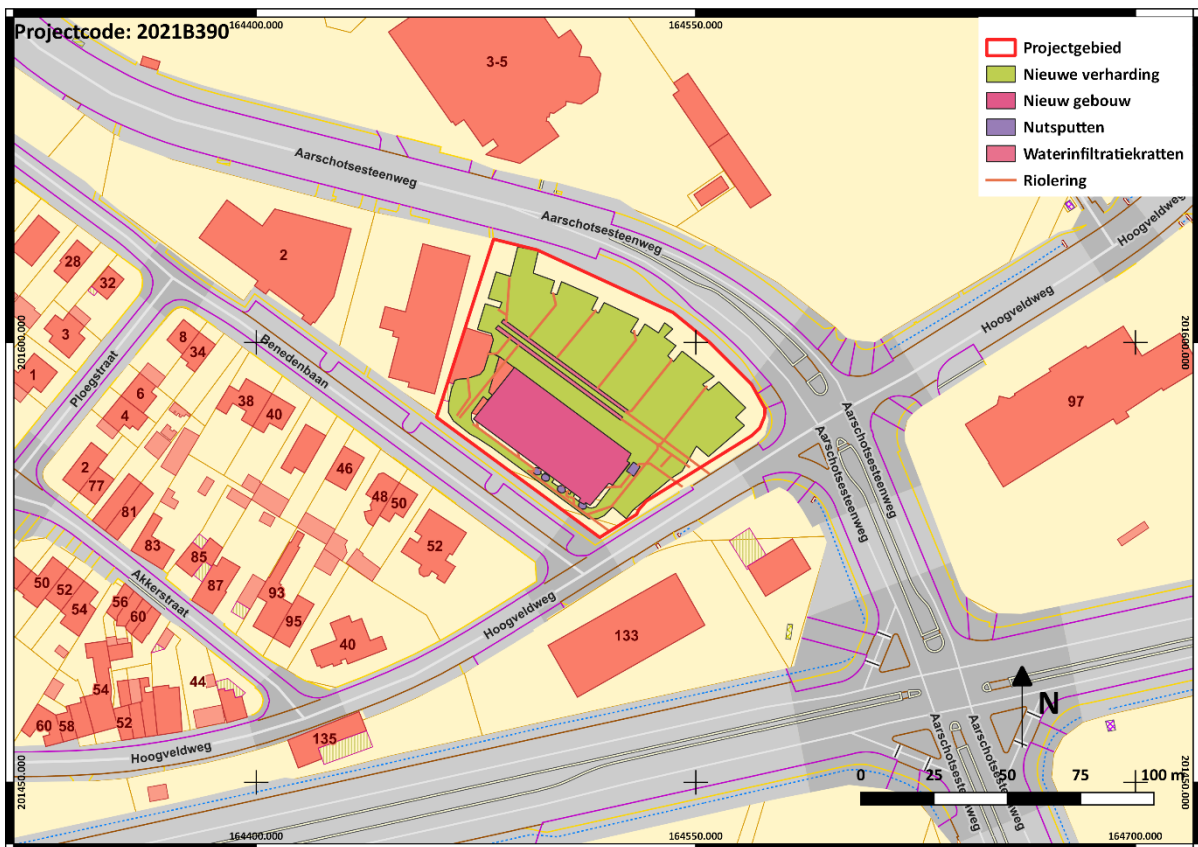
000 cm

Figuur 30: Snede nieuw ontwerp

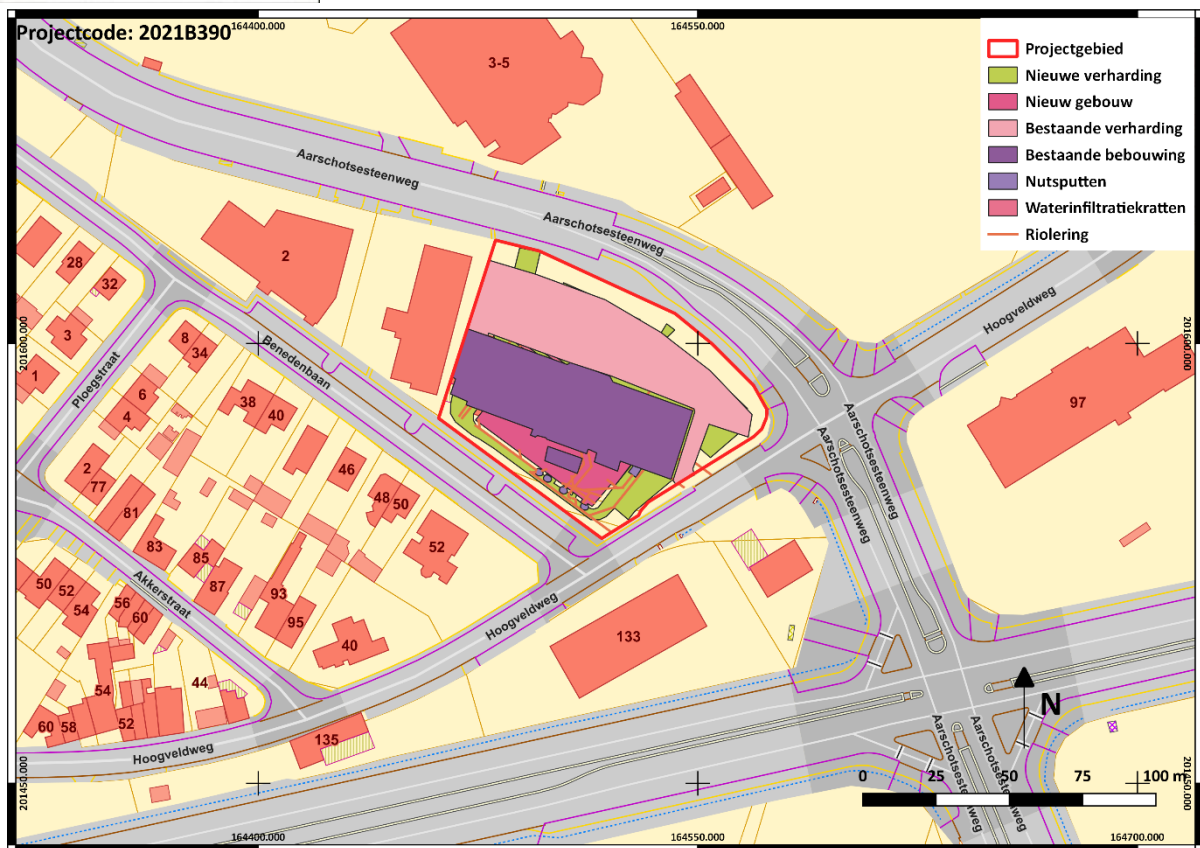
dienen we wel te vermelden dat de nieuwbouw grotendeels wordt gerealiseerd ter hoogte van de reeds aanwezige en te slopen constructie.

Ook het aanleggen van de verschillende nutspuiten aan de zuidoostelijke zijde van het gebouw zullen eventueel aanwezige archeologische resten volledig vernielen. Ook zullen er bijkomende verstoringen worden verwacht op de locatie van de verschillende nieuw aan te leggen rioleringen.

De impact van het verwijderen van de bestaande verharding en het realiseren van een nieuwe verharding zal eerder beperkt blijven aangezien deze grotendeels wordt gerealiseerd ter hoogte van de reeds bestaande verharding en het gesloopte gebouw. Echter dient er steeds rekening te worden gehouden met een bijkomende verstoring ten gevolge van deze werken door het betreden van het afgegraven terrein met zware machines en het hiermee gepaard gaande ter plaatse omwoelen van aarde enerzijds en het optreden van compactie van aarde anderzijds.

Figuur 33: Aanduiding belangrijkste geplande bodemingrepen op GRB (1/1000)

Figuur 34: Overlay gekende en geplande verstoringen op GRB (1/1000)

4.Synthese, onderzoeksvragen en samenvatting

4.1. Synthese gespecialiseerd publiek en antwoord onderzoeksvragen

Op basis van de beschikbare bodemkundige, historische, cartografische en archeologische gegevens over het projectgebied en zijn ruimere omgeving kan geconcludeerd worden dat het terrein een lage kans heeft op de aanwezigheid van waardevol archeologisch erfgoed met een hoog potentieel op kennisvermeerdering.

Op basis van historisch cartografische en bodemkundige gegevens blijkt dat het terrein zich situeert in de alluviale overstromingszone van de Grote Nete die ongeveer 180 meter ten noorden van het terrein stroomt. Ter hoogte van het projectgebied wordt grasland en moerassige zone weergegeven. Ook de gegevens op de bodemkaart lijken dit te bevestigen met de aanwezigheid van een uiterst natte kleibodem zonder profielontwikkeling in het grootste deel van het projectgebied.

Deze situatie lijkt onveranderd te blijven tot het einde van de 20ste eeuw. De luchtfoto uit 1971 toont nog vrijwel dezelfde situatie als afgebeeld op de 19de eeuwse kaarten. Pas na de realisatie van de Aarschotsesteenweg wordt het terrein in gebruik genomen en ontstaat de huidige situatie in het laatste decennium van de 20ste eeuw.

Allicht werd het terrein in deze periode afgegraven en genivelleerd met het oog op de constructie van het fitnesscentrum en de aanleg van de bijbehorende parking. Een terreinsnede toont duidelijk de lagere ligging van het terrein ten opzichte van de belendende percelen. Ook een detailopname van het DHM ter hoogte van het projectgebied toont duidelijk aan dat het terrein beduidend lager gelegen is ten opzichte van de directe omgeving.

Verder dient te worden vermeld dat het oprichten van het gebouw en de benodigde verhardingen en nutsvoorzieningen allicht reeds enige schade zou hebben toegebracht indien er zich archeologische resten binnen het projectgebied zouden hebben bevonden.

Samenvattend kunnen we concluderen dat het terrein een lage kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering omwille van zijn landschappelijke ligging enerzijds en door de aanwijzingen dat het terrein werd afgegraven en genivelleerd anderzijds. Hierdoor lijkt het ons, rekening houdend met de kosten-baten analyse, niet opportuun bijkomende archeologische vooronderzoeken uit te voeren.

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied?*

Het plangebied is gelegen op 180 meter ten zuiden van de Grote Nete en situeert zich ten zuiden van het historische centrum van Lier. Op basis van historische cartografische bronnen kan geconcludeerd worden dat het projectgebied zich situeert ter hoogte van de alluviale overstromingszone van de Grote Nete. Op kaarten vanaf het einde van de 18de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw wordt het terrein weergegeven als grassig of moerassig land. Ook op een luchtfoto uit 1971 lijkt deze situatie nog steeds hetzelfde te zijn. De ligging van het terrein in de alluviale overstromingszone van de Grote Nete wordt tevens aangetoond door de op de bodemkaart aanwezige gekarteerde bodems binnen het projectgebied. Het grootste deel van het terrein wordt gekarteerd als uiterst natte kleibodem zonder profielontwikkeling.

Pas in de jaren '90 van de 20ste eeuw wordt het terrein in gebruik genomen na de constructie van de Aarschotsesteenweg. Er wordt een fitnesscentrum met bijbehorende verharde parking gerealiseerd. Uit gegevens over het terreinprofiel en de terreinhoogte kan geconcludeerd worden dat het terrein hoogstwaarschijnlijk werd afgegraven en genivelleerd ten tijde van de constructie op het einde van de in de zandleemstreek. De zandleemstreek vormt de overgang van de zandige associaties in het ste eeuw.

- *Welke archeologische sites zijn gekend in of nabij het projectgebied?*

In een straal van 1500 meter rondom het terrein werden reeds archeologische resten aangetroffen vanaf de steentijden tot de nieuwste tijd. Vele vondsten zijn echter het gevolg van veldprospecties, metaaldetectie en de studie van luchtfoto's en cartografische bronnen. Echte archeologische onderzoeken, zijn met uitzondering van diegenen uitgevoerd in het centrum eerder schaars.

Wel werd enkele jaren geleden een archeologisch onderzoek uitgevoerd op 550 meter ten oosten van het terrein. Hier werden resten uit de middeleeuwen aangetroffen. Tijdens een recentelijk uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem op 1500 meter van het projectgebied kwamen de vermoedelijke resten aan het licht van een landelijke nederzetting met hutkommen uit de Romeinse periode.

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorisch potentieel van het terrein?*

Gezien de landschappelijke ligging van het terrein in de alluviale vlakte van de Grote Nete heeft het terrein een laag potentieel op de aanwezigheid van archeologische resten die tot stand kwamen ten gevolge van langdurige menselijke aanwezigheid op het terrein.

Cartografische en luchtfotografische opnames van het terrein tonen aan dat het terrein geen cultuurhistorische elementen bevat. Het terrein werd pas in gebruik genomen in het laatste decennium van de 20ste eeuw.

Op basis van de terreinprofielen en het DHM blijkt dat het terrein hoogstwaarschijnlijk werd afgegraven en genivelleerd bij de constructie van de bestaande bebouwing en het aanleggen van de verharding.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

Het slopen van de bestaande bebouwing, het realiseren van betonnen funderingssokkels, het afgraven en realiseren van een betonplaat, het verwijderen van de bestaande verharding en nutsleidingen, het realiseren van een nieuwe verharding, nutspuiten en -leidingen hebben allemaal een negatieve impact op eventueel aanwezige archeologische resten. Echter dient gezegd te worden dat de kans op de aanwezigheid van archeologische resten klein is, gezien de ongunstige landschappelijke ligging van het terrein en het feit dat het terrein werd verlaagd en genivelleerd.

- *Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?*

Op basis van het huidig beschikbare bronnenmateriaal kan besloten worden dat er voldoende informatie beschikbaar is om te kunnen concluderen dat het projectgebied een laag potentieel heeft op archeologische kenniswinst.

De ongunstige landschappelijke ligging en de aanwezige verstoringen ten gevolge van 20ste-eeuwse activiteiten maakt dat de kans op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering klein tot onbestaande is.

Daarom raden we aan in het licht van de geplande werken geen bijkomende archeologische onderzoeken te laten uitvoeren.

4.2. Samenvatting niet gespecialiseerd publiek

Sinds 1 juni 2016 werd de wetgeving rond de omgang met archeologie in Vlaanderen gewijzigd. Er werden concrete criteria bepaald wanneer een bouwheer verplicht is een archeologische nota te laten opstellen. Zulke nota dient op basis van een aantal vooraf bepaalde stappen na te gaan of er zich eventueel belangrijk archeologisch erfgoed in de bodem bevindt en hoe de bouwheer hier mee moet omgaan. De nota moet geschreven worden voor het toekennen van de bouwvergunning. Het terrein waarvoor deze nota werd geschreven, voldoet aan de vooropgestelde criteria. In de eerste plaats werd een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan wat het eventuele archeologische potentieel van het projectgebied is. Daarvan kunt u hier de samenvatting lezen.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kon worden vastgesteld dat de kans dat er zich binnen het projectgebied waardevol archeologisch erfgoed in de bodem bevindt erg klein is. Het terrein is gelegen op een landschappelijk oninteressante plaats in de overstromingsgevoelige natte zone van de Grote Nete die 180 meter ten noorden van het terrein stroomt. Op de bodemkaart van Vlaanderen worden uiterst natte kleibodems weergegeven voor het projectgebied.

Het terrein is tot in de jaren '90 van de 20ste eeuw ongebruikt gebleven. Het is pas met de oprichting van de Aarschotsesteenweg dat het terrein in de jaren '90 werd bebouwd met het huidige nog steeds aanwezige fitnesscentrum met bijbehorende verharde parking. Op basis van terreinprofielen en via het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen kon achterhaald worden dat het terrein destijds werd afgegraven.

Uit deze gegevens concluderen we dat er hoogstwaarschijnlijk geen waardevolle archeologische resten aanwezig zijn op het terrein en dat de geplande werken kunnen worden uitgevoerd zonder verdere benodigde archeologische onderzoeken.

5. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Op basis van de beschikbare bronnen kunnen we concluderen dat het projectgebied een lage kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering.

Op het terrein is bebouwing en verharding aanwezig die in de jaren '90 van de 20ste eeuw werd opgericht. Het terrein werd destijds allicht afgegraven zoals blijkt uit het terreinprofiel en het DHM. Hierdoor zullen eventueel aanwezige archeologische resten reeds verstoord zijn en zal de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer bewaard zijn gebleven.

Bovendien situeert het terrein zich op een landschappelijk ongunstige positie. Het terrein bevindt zich in de alluviale en overstromingsgevoelige valleizone van de Grote Nete die 180 meter ten noorden van het terrein stroomt. De natte aard van het terrein wordt aangetoond door de beschikbare

cartografische en luchtfotografische bronnen en wordt tevens bevestigd door de gekarteerde bodems binnen het terrein zoals weergegeven op de bodemkaart van Vlaanderen. Het grootste deel van het terrein staat gekarteerd als uiterst natte kleibodem zonder profielontwikkeling. Dit wijst op recent afgezette kleilagen tijdens periodes van overstromingen van de rivier.

Uit bovenstaande kunnen we concluderen dat het terrein een beperkt potentieel heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering.

6. Bibliografie

6.1. Online bronnen

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- www.geo.onroenderfgoed.be
- www.cartesius.be
- www.inventaris.onroenderfgoed.be
- https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=513/513_0521_000/513_0521_000_01283_000/513_0521_000_01283_000_0_0001.jp2
- http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?basemapUrl=http://www.ngi.be/tiles/arcgis/rest/services/20k_{C4BB33BB-FAFF-4EB9-8E26-DEF73F1F4F2E}_default_404000/MapServer&lang=nl
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg*
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101861> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuut* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100946> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100896> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Transvaalstraat* (1)
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150568> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Kroonstraat* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105553> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Wolfstee* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159111> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mechelsesteenweg* 34-36
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208781> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Paul Krugerstraat* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105298> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Zuut* [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226175> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Ringhofweg* 81
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/225739> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Akkerstraat* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100757> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Transvaalstraat* (2)
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152255> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Spekkestraat* 1
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157246> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Anderstadthoeve (St-Clemens)*
 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103568> (Geraadpleegd op 05-03-2021).

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Anderstad*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/151001> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Spekkestraat II*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/157247> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Mechelse Steenweg I*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100527> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lierse Molen 1*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103691> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lierse Molen 2*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103693> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Fort van Lier*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/160714> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie L 3*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165729> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie L 4*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165728> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie P 2*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165805> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *KW-Linie C 15*
[online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/165611> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Hoogveldweg* [online] <https://id.erfgoed.net/themas/2587> (Geraadpleegd op 04-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Lier* [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13739> (Geraadpleegd op 04-03-2021).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Stoombloemmolen Hellemans*
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/10409> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/108741>
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: *Eenheidsbebouwing*
[online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/206805> (Geraadpleegd op 05-03-2021).
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/98019>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/466>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/16597>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/470>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/3499>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/4556>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/8666>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/9320>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14200>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15971>

6.2. Literatuur

- ADAMS R. & S. VERMEIRE, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, 2002.
- ALUWÉ, K. & P. LALOO, *Archeologienota. Verslag van resultaten bureauonderzoek: 2020B252. Lier-Pastoriestraat, Bredene*, 2020.
- ARCKENS, M. & J. DE BEENHOUWER, *Archeologienota Lier Paul Krugerstraat 99 – 109*, Wijnegem, 2016.
- ARCKENS, M. & J. DE BEENHOUWER, *Archeologienota Lier Paul Krugerstraat 99 – 109*, in *Fodio Rapport Folio*, 74, Wijnegem, 2019.
- BRUGGEMAN, J. & N. REYNS, *Archeologienota Lier – Spekkestraat 6-8 “Ter Laerken”*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 757, Temse, 2018.
- COREMANS, L., *Archeologienota Lier – Spekkestraat*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 557, Temse, 2017.
- GOOLAERTS S. & K. BEERTEN, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 16 Lier*, 2006.
- GYESB5REGHS, D. FERKET, R. & N. REYNS, *Archeologienota Lier – Schollebeekstraat*, in *Rapporten All-Archeo bvba*, 736, Temse, 2018.
- KEERSMAEKERS, E. & J. VERRIJCKT, *Archeologienota. Lier, Schollebeekstraat Verslag van Resultaten*, Beerse, 2020.
- VAN LIEFFERINGE, N., *Archeologienota: Uitbreiding van een bestaand gebouw met een showroom en kantoren aan de Schollebeekstraat te Lier*, Kessel-Lo, 2016.
- VAN RANST, E. & C. SYS, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent, 2000.
- VERRIJCKT, J., *Archeologienota met beperkte samenstelling. Lier, Polder*, in *BAAC Vlaanderen Rapport*, 522, Gent, 2017.

7. Lijst figuren en bijlagen

7.1. Lijst figuren

Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie
2021B390	1	Kadasterplan	Projectgebied ten opzichte van GRB-bestand (©AGIV)	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	2	Ontwerp	Nieuw ontwerp inplanting	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	3	Inplanting	Bestaande inplanting	1/200	2018	Digitaal/PDF
2021B390	4	Tertiairgeologische kaart	Uitsnede tertiairgeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/12000	2021	Digitaal
2021B390	5	Quartaairgeologische kaart	Uitsnede quartaairgeologische kaart thv het projectgebied (Bron: © dov.vlaanderen).	1/12000	2021	Digitaal
2021B390	6	Legende	Legende profieltype 3a (Bron: © dov.vlaanderen).	nvt	2007	Digitaal
2021B390	7	Bodemkaart	De bodems volgens de bodemkaart van België (Bron: © dov.vlaanderen).	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	8	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van N naar Z (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	Digitaal
2021B390	9	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van W naar O (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	Digitaal
2021B390	10	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van NW naar ZO (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	Digitaal
2021B390	11	Hoogteprofiel	Doorsnede door terrein van NW naar ZO (Bron: ©Geopunt)	onbekend	2015	Digitaal
2021B390	12	Hoogtekaart	Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (1 meter) (Bron: ©Geopunt)	1/12000	2021	Digitaal
2021B390	13	Hoogtekaart	Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (1 meter), detail (Bron: ©Geopunt)	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	14	Erosiekaart	Projectgebied op de bodemerosiegevoeligheidskaart (Bron: ©dov.vlaanderen)	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	15	Historische kaart	Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/4000	1771-1778	Digitaal
2021B390	16	Historische kaart	Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1771-1778	Digitaal
2021B390	17	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1841-1843	Digitaal
2021B390	18	Historische kaart	Projectgebied op het Plan Popp (Bron © AGIV)	1/1000	1842-1880	Digitaal
2021B390	19	Historische kaart	Topografische kaart Vandermaelen, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	1846-1854	Digitaal
2021B390	20	Topografische kaart	Topografische kaart NGI (www.cartesius.be)	1/10000	1903	Digitaal
2021B390	21	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 1971 (Bron: © AGIV)	1/1000	1971	Digitaal
2021B390	22	Orthofoto	Orthofoto van het plangebied 1979-1990 (Bron: © AGIV)	1/1000	1979-1990	Digitaal
2021B390	23	Orthofoto	Orthofoto 2000-2003 van het plangebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	2000-2003	Digitaal
2021B390	24	Orthofoto	Orthofoto 2019 van het plangebied (rood). (Bron: © AGIV)	1/1000	2019	Digitaal
2021B390	25	CAI	CAI-locaties in de omgeving van het plangebied (©CAI Vlaanderen)	1/12000	2021	Digitaal
2021B390	26	Profiel	Bestaand terreinprofiel	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	27	Inplanting	Bestaande inplanting	1/200	2018	Digitaal/PDF
2021B390	28	Bodemgebruikskaart	Projectgebied op de bodemgebruikskaart van Vlaanderen (Bron: © dov.vlaanderen).	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	29	Ontwerp	Nieuw ontwerp inplanting	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	30	Ontwerp	Nieuw ontwerp snede	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	31	Profiel	Nieuwe terreinsnede	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	32	Ontwerp	Nieuw ontwerp funderingsplan	1/200	2021	Digitaal/PDF
2021B390	33	Verstoringsplan	Aanduiding geplande verstoringen	1/1000	2021	Digitaal
2021B390	34	Analyse	Overlay geplande en bestaande verstoringen	1/1000	2021	Digitaal

7.2. Lijst Bijlagen

Projectcode	Nummer Bijlage	Onderwerp
2021B390	Bijlage 1	PDF plannen nieuwe en bestaande toestand
2021B390	Bijlage 2	PDF Programma van maatregelen
2021B390	Bijlage 3	PDF Privacy-fiche